

NGO “SCIENCE AND EDUCATION WITHOUT BOUNDARIES”

Innovative Solutions in Research and Education

Conference Proceedings of the 1st International Conference

February 24-26, 2021

São Paulo, Brazil

2021

TABLE OF CONTENTS**ENGINEERING AND TECHNOLOGY**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ VR-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ
ПРОЦЕСІ

Кавин Я. М., Кавин О. М., Кавин Б. Я. 5

LAW

ЗАЯВИ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ ЦИВІЛЬНОЇ
СПРАВИ

Перунова О. М. 12

PSYCHOLOGY

ПСИХОСОМАТИЧНА ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЇ
ЗДОРОВ'Я

Ханецька Т. І., Праченко О. К. 24

PEDAGOGICAL SCIENCES AND EDUCATION

COMMUNICATIVE GAMES AS THE INTERACTIVE METHODS OF
TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Artemenko A. I. 30

ON THE QUESTION OF THE PRODUCTIVITY OF THE INITIAL
TERMINOLOGICAL ELEMENTS OF ADJECTIVE ORIGIN IN THE
STRUCTURE OF LATIN MEDICAL TERMS

Synytsia V. G. 32

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ІЗ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Давиденко О. М., Мироник О. В. 39

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ	
<i>Маркова Є. Ю., Михайлова Л. В.</i>	44
МОДЕЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ	
<i>Печерська Т. В., Измагілова Б. В.</i>	49
ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	
<i>Романів Л. В., Пішак О. В.</i>	55
МОВА ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ	
<i>Тільняк Н. В., Сидоренко Л. М.</i>	59
ОБҐРУНТУВАННЯ МОДИФІКАЦІЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	
<i>Чхало О. М., Рева Т. Д.</i>	64

LANGUAGES AND LITERATURE

SOCIALIZATION OF STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGE	
<i>Tsvirenko T. V.</i>	75

ARTS

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТЯНСЬКОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО АУДІОВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА ВИРОБНИЦТВА ПІД ВПЛИВОМ СИСТЕМНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	
<i>Алфьорова З. І.</i>	78
МУЗИКОТЕРАПІЯ	
<i>Новаківська О. П.</i>	92

ENGINEERING AND TECHNOLOGY**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ VR-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ
ПРОЦЕСІ**

Кавин Я. М.,

кандидат технічних наук, доцент,

Начальник управління міжнародних зв'язків

Українська академія друкарства

м. Львів, Україна

Кавин О. М.,

аспірантка кафедри фінансово-економічної безпеки

Українська академія друкарства

м. Львів, Україна

Кавин Б. Я.,

студент факультету міжнародних відносин

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Анотація: У статті досліджено один з прогресивних освітніх методів, застосування сучасних інформаційних технологій, зокрема, віртуальну реальність, яка моделюється комп'ютером. В світлі глобального розвитку інформаційного простору, все більших обертів набирають реальні дослідження віртуальної реальності в освітньому процесі. Широке застосування технологій віртуальної реальності в освітньому процесі основане на використанні комп'ютерних віртуальних симуляторів і тренажерів, а також на різних

платформах відеоконференцій. Відтак, мета даної статті – узагальнення накопиченого досвіду вивчення можливостей використання VR-технологій в освітньому процесі. Наведено переваги і недоліки застосування VR-технологій в освіті, формати VR в освіті, а також застосування VR в навчальному процесі. Окреслено перспективи подальших розвитку застосування технологій VR-технологій в освітньо-науковому процесі.

Ключові слова: Віртуальна реальність, Доповнена реальність, Візуальна модель, Освітнє середовище, Інформаційний простір.

Вступ: Сучасні технології навчання, зокрема зростаюча кількість методологій управління проектами та їх глибинною спеціалізацією, вимагають використання додаткових моделей, технологій та засобів навчання, оснований на електронних формах дистанційної освіти та самоосвіти з використанням сучасних ІТ. Разом з тим, розвиток сучасних ІТ дають змогу значно збільшити обсяги оброблюваної інформації, зокрема при проведенні професійного навчання. Для цих цілей існує успішний досвід використання технологій віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) (VRGeek, б. д.). Віртуальна та доповнена реальність (як система, яка поєднує віртуальне і реальне) все активніше входить у життя і має значний потенціал для трансформації освіти. Такі технології дозволяють поєднати відео, аудіо, графіку і спецефекти з найрізноманітнішим контентом для створення максимального відчуття присутності та взаємодії з предметами. Таким чином, впровадження сучасних віртуальних технологій у навчальний процес можна розглядати як складний проект в результаті виконання якого можна отримати високу якість освіти, що дозволяє як окремій особистості, так і окремим країнам отримати і зберегти лідируючі позиції на глобальному ринку (Юхвид, б. д.).

Постановка проблеми. У навчальному процесі вищих навчальних закладів навчальні інформаційні системи, що використовують комп'ютерні

технології, відіграють дуже важливу роль, оскільки повне залучення в навчальний процес за допомогою спостереження за максимально реалістичною картинкою підвищує мотивацію й успіхи в отриманні знань, стимулює мозкову діяльність. В якості одного з перспективних освітніх методів сучасні інформаційні технології пропонують нове освітнє середовище – віртуальну реальність (VR), яка моделюється комп'ютером і розглядається в якості особливого інформаційного середовища, в якому всі об'єкти представлені в трьох вимірах. Відмінною рисою цього середовища є зміна зображень в режимі реального часу і переживання ефекту присутності. VR імітує як вплив, так і реакції на цей вплив.

Результати роботи: Використання віртуальної реальності відкриває багато нових можливостей в навчанні та освіті, які є доволі складними, затратними за часом або дорого коштують при традиційних підходах. Виокремлюють п'ять основних переваг застосування AR/VR технологій (технологій доповненої – augmented reality, AR, та віртуальної – virtual reality, VR, реальності) в освіті, зокрема: (Зеленко та ін., 2010; VRGeek, б. д.).

– наочність (використовуючи 3D-графіку, можна деталізовано показати хімічні процеси аж до атомного рівня. Причому ніщо не забороняє заглибитися ще далі і показати, як всередині самого атома відбувається поділ ядра перед ядерним вибухом. Віртуальна реальність здатна не тільки надати відомості про саме явище, а й продемонструвати його з будь-якою мірою деталізації);

– безпека (операція на серці, управління надшвидкісним поїздом, космічним шатлом, техніка безпеки під час пожежі – можна занурити глядача в будь-яку з цих ситуацій без найменших загроз для життя);

– залучення (віртуальна реальність дає змогу змінювати сценарії, впливати на хід експерименту або вирішувати завдання в ігровій і доступній для розуміння формі. Під час віртуального заняття можна побачити світ минулого очима історичного персонажа, відправитися в подорож по людському організму в мікрокапсулі або обрати правильний курс на якомусь кораблі);

– фокусування (віртуальний світ, який оточить глядача з усіх боків на всі 360 градусів, дасть змогу цілком зосередитися на матеріалі і не відволікатися на зовнішні подразники);

– віртуальні заняття (вигляд від першої особи і відчуття своєї присутності в намальованому світі – одна з головних особливостей віртуальної реальності. Це дає змогу проводити заняття цілком у віртуальній реальності).

Крім того, навчальні програми, створені на основі технологій віртуальної реальності, є універсальними (тобто при використанні таких програм для різних предметних областей необхідний практично один і той самий комплект програмно-апаратних засобів), вони легко «вбудовуються» в традиційний навчальний процес і дають змогу замінити реальні об'єкти їх імітаційними моделями й інтерактивними тренажерами, за допомогою яких можна моделювати різні ситуації і знаходити оптимальні рішення (Edutainme, 2016).

Засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності є й інтерактивні інтелектуальні навчальні системи, побудовані на основі технології віртуальної реальності. Такі технології широко використовують когнітивну комп'ютерну графіку, головним завданням якої є стимулювання пізнавальних механізмів, творчого мислення, а не однозначну інтерпретація знань (Мел, б. д.).

Отже, можна припустити, що віртуальна реальність – ідеальне навчальне середовище. Сприйняття віртуальної моделі з високою мірою достовірності дає змогу якісно і швидко готувати фахівців з різних спеціальностей. Освіта з використанням віртуальної реальності дає змогу наочно проводити лекції і семінари, тренінги, демонструвати тим, хто навчається, всі аспекти реального об'єкта або процесу, що в цілому дає колосальний ефект, покращує якість і швидкість освітніх процесів. Технології віртуальної реальності дають змогу повною мірою використовувати те, що людина 80 % інформації отримує з навколишнього світу з допомогою зору, при цьому люди запам'ятовують 20 % того, що вони бачать, 40 % того, що вони бачать і чують, і 70 % того, що вони

бачать, чують і роблять (Virtual Environment Group, б. д.); Virtual Environment Group, б. д.).

Нині виокремлюють наступні формати VR в освіті:

– очне навчання – передання емпіричного матеріалу через VR в семантичному навчанні (віртуальні технології пропонують цікаві можливості для передання емпіричного матеріалу. В даному разі класичний формат навчання не спотворюється, оскільки кожне заняття доповнюється n-хвилинним зануренням. Може бути використаний сценарій, при якому віртуальне заняття ділиться на кілька сцен, які включаються в потрібні моменти. Лекція залишається, як і раніше, структуроутворюючим елементом заняття. Такий формат дає змогу модернізувати заняття, залучити тих, хто навчається, до навчального процесу, наочно ілюструвати і закріплювати матеріал);

– дистанційне навчання – групові заняття з ефектом присутності та соціальною взаємодією (при дистанційному навчанні студент може перебувати в будь-якій точці світу, так само як і викладач. Кожен з них матиме свій аватар й особисто бути присутнім у віртуальній аудиторії: слухати лекції, взаємодіяти і навіть виконувати групові завдання. Це дасть змогу відчувати присутність, усунути кордони, які існують при навчанні через відеоконференції);

– змішана освіта – можливість віддалено знаходитися в аудиторії, бачити те, що відбувається, і взаємодіяти з реальними студентами та викладачами (за наявності обставин, що заважають відвідувати заняття, студент може робити це віддалено. Для цього аудиторії повинні бути обладнані камерою для зйомки відео в форматі 360о з можливістю його трансляції в режимі реального часу);

– самоосвіта – будь-який з розроблених освітніх курсів може бути адаптований для самостійного вивчення. Самі заняття можуть розміщуватися в онлайн-магазинах (наприклад, Steam, Oculus Store, App Store, Google Play Market), щоб у всіх була можливість освоювати або повторювати матеріал самостійно.

Незважаючи на труднощі, технології віртуальної і доповненої реальності слід застосовувати в сфері освіти в першу чергу тому, що освітня система повинна пристосовуватися до процесів, моделей і теорій, які постійно ускладнюються, а студентам необхідно оперувати великою кількістю інформації і новими способами її подання (Ерохин, 2012).

Висновки. VR-технології сьогодні – це додаткова можливість використання нового, розвиток когнітивних навичок, підвищення інтересу до предмета. Навчальні VR-програми вносять істотну специфіку в освітній процес, зокрема в перетворення змісту освіти, забезпечують формування нового, інформаційного способу подання і засвоєння матеріалу. Вони є високотехнологічними дидактичними інструментами і виступають в якості жорсткого алгоритму дій, розпоряджень, що забезпечують гарантований розвиваючий ефект. Таким чином можна зазначити, що VR-системи – це комплекс технічних засобів, що занурюють людину у віртуальну 3D-сцену, модель якої створюється за допомогою комп'ютера. Така система дає змогу відчувати себе присутнім в іншому світі або реалістично побачити перед собою прототип чогось, існуючого поки лише в кресленнях. Сам комплекс пристроїв, що впливають на людину, може бути різним: 3D-кімната, тривимірний екран, шолом віртуальної реальності, або будь-яка інша конфігурація VR-системи. Крім цього, система віртуальної реальності може оснащуватися різною периферією в залежності від бажаних функцій і бюджету замовника. Це можуть бути рукавички віртуальної реальності, різні джойстики, костюми motion-capture або пристрої тактильного зворотного зв'язку. Всі ці технології віртуальної реальності дають змогу взаємодіяти з віртуальною сценою з високою мірою інтерактивності.

Література:

[1] VRGeek. (б. д.). Віртуальна реальність в освіті. https://vrgeek.ru/2016/07/21/2467_obrazovanie-v-vr

- [2] Юхвид А. В. (б. д.). *Философские проблемы виртуальной реальности в творчестве, искусстве и образовании. Правовые аспекты использования виртуальных технологий*. http://www.yukhvid.narod.ru/Doklad_Ekaterinburg.htm.
- [3] Зеленко, Л. С., Топунов, А. В., & Загуменнов, Д. А. (2010). Интерактивная интеллектуальная обучающая система, построенная на основе технологии виртуальных миров, как средство активизации учебно-познавательной деятельности учащихся. *Материалы XVII научно-методической конференции «Телематика»*, (С. 335–336).
- [4] VRGeek. (б. д.). Виртуальная реальность в образовании. https://vrgeek.ru/2016/07/21/2467_obrazovanie-v-vr
- [5] Edutainme. (2016, 5 мая). *Виртуальная реальность в образовании: форматы*. <http://www.edutainme.ru/post/vr-formats>
- [6] Мел. (б. д.). *7 приложений виртуальной реальности, которые заменяют учебники истории*. http://mel.fm/tekhnologii/1362897-virtual_reality
- [7] Virtual Environment Group. (б. д.). *Системы виртуальной реальности (Virtual Environment & Virtual Reality)*. <http://ve-group.ru/vr-systems>
- [8] Virtual Environment Group. (б. д.). *Центр визуализации и виртуальной реальности для науки и образования*. <http://ve-group.ru/3dvr-resheniya/obrazovanie-inauka>.
- [9] Ерохин, С. В. (2012). *Технологии виртуальной реальности как инструмент повышения эффективности решений в системе образования*. <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologii-virtualnoy-realnosti-kakinstrument-povysheniya-effektivnosti-resheniy-v-sisteme-obrazovaniya>.

LAW**ЗАЯВИ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ ЦИВІЛЬНОЇ
СПРАВИ**

Перунова О. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

Анотація. У справах окремого провадження вимоги осіб, які звертаються до суду, подаються у формі заяви. Окреме провадження це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. При підготовці і складанні заяв слід враховувати процесуальні особливості справ окремого провадження, а саме: предмет, підстави і зміст таких заяв мають відповідати як загальним вимогам щодо форми і змісту заяви, так і нормам окремого провадження, які зазначені у законодавстві. При розгляді справ окремого провадження дотримуються загальних вимог ЦПК України щодо підготовки справ до розгляду, порядку їх розгляду в суді, прийняття рішення та його оскарження. Однак не діють такі положення позовного провадження, як право подання зустрічного позову, зміна неналежної сторони, залучення третіх осіб, укладення мирової угоди, не проводяться судові дебати тощо. Огляд змісту заяв окремого провадження дає нам змогу зробити висновок, що незважаючи на те, що є у законодавстві

зазначена загальна процесуальна форма і зміст позовної заяви, вимогам якої повинні відповідати заяви окремого провадження, вони ще мають відповідати специфічним вимогам різних категорій заяв окремого провадження. Основною метою вимог заяв окремого провадження є підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов.

Багатогранність категорій справ окремого провадження унеможлиблює виведення типової норми, яка б містила в собі процесуальну форму і зміст заяви окремого провадження. Заяви окремого провадження дуже різняться між собою за предметом розгляду і підставами справи.

Ключові слова: Заявник, Інформація, Позов, Окреме провадження, Суд, Спадщина, Юридичні факти.

Захист охоронюваних законом прав та інтересів громадян та юридичних осіб здійснюється шляхом пред'явлення заінтересованою особою позову або заяви (справи окремого провадження), скарги (справи, що виникають з адміністративно-правових відносин). Звернення до суду за захистом порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу повинно бути відображено у формі та змісті заяв або скарги і подано до суду у письмовій формі. Звернення до суду з усною позовною вимогою законом не передбачено.

У справах окремого провадження вимоги осіб, які звертаються до суду, подаються у формі заяви.

Як зазначає ст. 234 ЦПК 2020 р. окреме провадження – це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Суд розглядає в порядку окремого провадження справи про:

1) обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визначення фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи; 2) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності; 3) визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою; 4) усиновлення; 5) встановлення фактів, що мають юридичне значення; 6) відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі; 7) передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність; 8) визнання спадщини відумерлою; 9) надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку; 10) обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу; 11) розкриття банком інформації, як банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

У порядку окремого провадження розглядаються також справи про надання права на шлюб, про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, про поновлення шлюбу після його розірвання, про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя та інші справи у випадках, встановлених законом.

Справи окремого провадження розглядаються за участю заявника і заінтересованих осіб, органів державної влади, громадських організацій, установ, підприємств.

Заявник – це особа, яка порушує справу окремого провадження в суді. Коло заявників, як правило, встановлено нормами цивільного процесуального права, які регулюють порядок розгляду тієї чи іншої справи окремого провадження (Комарова, 1999, с. 340).

Коло заінтересованих осіб може бути неоднозначним. В одних випадках заінтересовані особи – суб'єкти захисту власного інтересу, в інших – захисту інших осіб. Так, органи державної влади, установи, організації та інші можуть бути залучені до участі у справах для надання висновків у справі і захисту інтересів інших осіб. Громадяни – як заінтересовані особи, коли встановлення певного факту впливатиме на їх особисті чи майнові права (Буркацький, 2002, с.

164).

При підготовці і складанні заяв слід враховувати процесуальні особливості справ окремого провадження, а саме: предмет, підстави і зміст таких заяв мають відповідати як загальним вимогам щодо форми і змісту заяви, так і нормам окремого провадження, які зазначені у законодавстві. При розгляді справ окремого провадження дотримуються загальних вимог ЦПК України щодо підготовки справ до розгляду, порядку їх розгляду в суді, прийняття рішення та його оскарження. Однак не діють такі положення позовного провадження, як право подання зустрічного позову, зміна неналежної сторони, залучення третіх осіб, укладення мирової угоди, не проводяться судові дебати тощо. Якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах (ч. 6 ст. 235 ЦПК 2020 р.). Підсудність справ окремого провадження визначається ст. 236, 242, 246, 251, 257, 260, 269, 274, 279, 283, 287 ЦПК 2020 р.

Таким чином, кожна категорія справ окремого провадження характеризується різним змістом вимог і реквізитів, які притаманні саме цій заяві (Кройтор, 2002, с. 154-177).

Отже, розглянемо вимоги щодо змісту заяв зі справ окремого провадження. Насамперед, це заяви про обмеження дієздатності фізичної особи, визначення фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Правовий статус громадянина характеризується його дієздатністю – своїми діями набувати права та обов'язки. Цей статус може бути змінений тільки судовим рішенням. Згідно зі ст. 36 ЦК України особа може бути обмежена у дієздатності, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, а також якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо і тим самим ставить свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона

за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

При вирішенні питання недієздатності громадянина обов'язково призначається судово – психіатрична експертиза. Заяви про обмеження цивільної дієздатності, згідно зі ст. 236 ЦПК 2020 р. подаються до суду за місцем проживання цієї особи, а якщо вона перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, – за місцезнаходженням цього закладу.

Згідно зі ст. 238 ЦПК 2020 р. у заяві про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи повинні бути викладені обставини, що свідчать про психічний розлад, істотно впливають на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, чи обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, поставила себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

У заяві про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права повинні бути викладені обставини, що свідчать про негативні матеріальні, психічні чи інші наслідки для неповнолітнього здійснення ним цього права.

У заяві про визначення фізичної особи недієздатною мають бути викладені обставини, що свідчать про хронічний, стійкий психічний розлад, внаслідок чого особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Такі обставини, згідно з законодавством повинні містити заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

Категорія справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності теж відрізняється певними змістом заяви, який залежить від певного предмету і підстав справи. А саме згідно зі ст. 234 ЦПК 2020 р. у заяві про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності повинні бути викладені дані про те, що неповнолітня особа працює за трудовим договором або

є матір'ю чи батьком відповідно до актового запису цивільного стану.

Дана заява неповнолітньої особи подається до суду за місцем її проживання (ст. 242 ЦПК 2020 р.).

Зміст заяви про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою характеризується такими обставинами, як (ст. 247 ЦПК 2020 р.): повинно бути зазначено, для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою; обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини, що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісти, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду за містом проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

Інша категорія справ окремого провадження, а саме про усиновлення має відповідати багатьом вимогам (ст. 252 ЦПК 2020 р.). Вона повинна містити: найменування суду, до якого подається заява, ім'я, місце проживання заявника, а також прізвище, ім'я, по батькові, вік усиновленої дитини, її місце проживання, відомості про стан здоров'я дитини. Заява про усиновлення дитини може також містити клопотання про зміну прізвища, імені, по батькові, дати, місця народження дитини, про запис заявника матір'ю або батьком дитини.

До заяви про усиновлення дитини за наявності мають бути додані такі документи: 1) копія свідоцтва про шлюб, а також письмова згода на це другого з подружжя, засвідчена нотаріально, – при усиновленні дитини одним із подружжя; 2) медичний висновок про стан здоров'я заявника; 3) довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи; 4) документ, що підтверджує право власності або користування жилим приміщенням; 5) інші документи, визначені законом.

До заяви про усиновлення дитини особами без громадянства, що постійно

проживають за межами України, або іноземцями, крім документів, зазначених у частині другій цієї статті, додаються дозвіл уповноваженого органу виконавчої влади, висновок компетентного органу відповідної держави про умови їх життя і можливість бути усиновлювачами, дозвіл компетентного органу відповідної держави на в'їзд усиновленої дитини та її постійне проживання на території цієї держави, зобов'язання усиновлювача, оформлене в нотаріальному порядку, про надання представникам дипломатичної установи України за кордоном інформації про усиновлену дитину та можливості спілкування з дитиною.

До заяви громадян України про усиновлення дитини, яка є громадянином іншої держави, крім документів, зазначених у частині другій цієї статті, додаються згода законного представника дитини та згода компетентного органу держави, громадянином якої є дитина.

Документи усиновлювачів, які є громадянами інших держав, мають бути у встановленому законодавством порядку легалізовані, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Такі документи повинні бути перекладені українською мовою, а переклад має бути засвідчений нотаріально.

Заява про усиновлення повнолітньої особи повинна містити відомості, зазначені у частині першій ст. 252 ЦПК 2020 р., а також дані про відсутність матері, батька або позбавлення піклування. До заяви мають бути додані документи, зазначені у пункті 1 частини другої цієї статті, а також згода особи на усиновлення.

Заяви фізичної особи про встановлення факту, що має юридичне значення, подається до суду, за місцем її проживання (ст. 257 ЦПК 2020 р.). Згідно зі ст. 258 ЦПК 2020р., у заяві повинно бути зазначено: 1) який факт заявник просить встановити та з якою метою; 2) причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт; 3) докази, що підтверджують факт. До заяви додаються докази, що підтверджують викладені в заяві обставини, і довідка про неможливість відновлення втрачених документів.

До справ окремого провадження відноситься також категорія справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Особа, яка втратила цінний папір на пред'явника або вексель, може звернутися до суду із заявою про визнання їх недійсними і про відновлення її прав на втрачений цінний папір. Згідно зі ст. 260 ЦПК 2020 р. заява подається до суду за місцезнаходженням емітента цінного паперу на пред'явника або за місцем платежу за векселем.

Стаття 261 ЦПК 2020 р. зазначає зміст заяви до суду про визнання втраченого цінного паперу на пред'явника або векселя недійсним та відновлення прав на них: 1) ім'я і місце проживання заявника, найменування та місцезнаходження юридичної особи – заявника; 2) обставини, за яких втрачено цінний папір на пред'явника або вексель; 3) повну і точну назву емітента втраченого цінного паперу на пред'явника і його реквізити, а для векселя – вид, номер бланку, суму векселя, дату і місце складання, строк та місце платежу, найменування векселедавця та інших, відомих заявнику, зобов'язаних за векселем осіб, а також першого векселедержателя.

Заяви про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність територіальної громади за умов, визначених Цивільним кодексом України, подається до суду за місцезнаходженням цієї речі органом, уповноваженим управляти майном відповідної територіальної громади (ст. 269 ЦПК 2020 р.). У цій заяві про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність відповідної територіальної громади повинно бути зазначено, яку нерухому річ заявник просить передати у власність територіальної громади, основні характеристики нерухомої речі, посилання на документи про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, друковані засоби масової інформації, в яких було зроблено оголошення про взяття відповідної нерухомої речі на облік (ст. 270 ЦПК 2020 р.).

Заява про визнання спадщини відумерлою у випадках, встановлених Цивільним кодексом України, подається до суду органом місцевого

самоврядування за місцем відкриття спадщини (ст. 274 ЦПК 2020 р.). У заяві про визнання спадщини відумерлою повинно бути наведено відомості про час і місце відкриття спадщини, про майно, що становить спадщину, а також докази, які свідчать про належність цього майна спадкодавцю, про відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, або про усунення їх від права на спадкування, або про неприйняття ними спадщини, або про відмову від її прийняття (ст. 275 ЦПК 2020 р.).

За умов, визначених Законом України «Про психіатричну допомогу», заява лікаря – психіатра про проведення психіатричного огляду особи у примусовому порядку, про надання особі амбулаторної психіатричної допомоги та її проживання в примусовому порядку подається до суду за місцем проживання особи, а заява представника психіатричного закладу про госпіталізацію особи до психіатричного закладу у примусовому порядку та заява про продовження такої госпіталізації подається до суду за місцезнаходженням зазначеного закладу. Заява особи, якій за рішенням суду надається амбулаторна психіатрична допомога у примусовому порядку, або її законного представника про припинення цієї допомоги подається до суду за місце провадження особи, а про припинення госпіталізації до психіатричного закладу у примусовому порядку – до суду за місцезнаходженням психіатричного закладу (ст. 279 ЦПК 2020 р.).

У заяві про проведення психіатричного огляду фізичної особи у примусовому порядку, про надання особі амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку та її проживання, про госпіталізацію до психіатричного закладу у примусовому порядку та продовження такої госпіталізації повинні бути зазначені підстави для надання психіатричної допомоги у примусовому порядку, встановлені законом.

До заяви про психіатричний огляд або надання амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку додається висновок лікаря – психіатра, а про продовження примусово амбулаторної психіатричної допомоги, про примусову госпіталізацію, її продовження – висновок комісії лікарів –

психіатрів та інші відповідні матеріали.

У заяві фізичної особи або її законного представника про припинення амбулаторної психіатричної допомоги чи госпіталізації до психіатричного закладу у примусовому порядку мають бути наведені обставини і докази, на яких ґрунтуються ці вимоги.

У випадках, коли відповідно до закону госпіталізація у примусовому порядку була проведена за рішенням лікаря – психіатра і визнана доцільною комісією лікарів – психіатрів, психіатричний заклад, в якому перебуває особа, направляє до суду заяву про її госпіталізацію у примусовому порядку протягом 24 годин.

Заява фізичної особи або її законного представника про припинення надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку може бути подана через три місяці з дня ухвалення рішення суду про надання амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку або її провадження, госпіталізацію у примусовому порядку, її продовження (ст. 280 ЦПК 2020 р.).

Заяви про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу хворого на заразну форму туберкульозу, який ухиляється від лікування, подається до суду за місцезнаходженням протитуберкульозного закладу, який здійснює медичний (диспансерний) нагляд за цим хворим, або до суду за місцем виявлення такого хворого (ст. 283 ЦПК 2020 р.).

У заяві про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу або про продовження лікування повинні бути зазначені встановлені законом підстави для такої госпіталізації. До заяви додається мотивований висновок лікарської комісії про необхідність обов'язкової госпіталізації до протитуберкульозного закладу або про продовження лікування, в якому зазначається строк, протягом якого буде проведено лікування. Заява подається протягом 24-х годин з часу виявлення в особи загрозованої форми туберкульозу (ст. 284 ЦПК 2020 р.).

Заява про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю,

щодо юридичної або фізичної особи у випадках, встановлених законом, подається до суду за місцезнаходженням банку, що обслуговує таку юридичну або фізичну особу (ст. 287 ЦПК 2020 р.).

Згідно зі ст. 288 ЦПК 2020 р. у заяві повинно бути зазначено: 1) найменування суду, до якого подається заява; 2) ім'я (найменування) заявника та особи, щодо якої вимагається розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, їх місце проживання або місцезнаходження, а також ім'я представника заявника, коли заява подається представником; 3) найменування та місцезнаходження банку, що обслуговує особу, щодо якої необхідно розкрити банківську таємницю; 4) обґрунтування необхідності та обставини, за яких вимагається розкрити інформацію, що містить банківську таємницю, щодо особи, із зазначенням положень законів, які надають відповідні повноваження, або прав та інтересів, які порушено; 5) обсяги (межі розкриття) інформації, яка містить банківську таємницю, щодо особи та мету її використання.

Такий правовий вигляд має зміст заяв категорій справ окремого провадження, визначених у цивільному законодавстві. Цей здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. огляд змісту заяв окремого провадження дає нам змогу зробити висновок, що незважаючи на те, що є у законодавстві зазначена загальна процесуальна форма і зміст позовної заяви, вимогам якої повинні відповідати заяви окремого провадження, вони ще мають відповідати специфічним вимогам різних категорій заяв окремого провадження. Основною метою вимог заяв окремого провадження є підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов.

Багатогранність категорій справ окремого провадження унеможливорює виведення типової норми, яка б містила в собі процесуальну форму і зміст заяви окремого провадження. Заяви окремого провадження дуже різняться між собою за предметом розгляду і підставами справи. Багатогранність категорій справ

окремого провадження унеможлиблює виведення типової норми, яка б містила в собі процесуальну форму і зміст заяви окремого провадження. Заяви окремого провадження дуже різняться між собою за предметом розгляду і підставами справи.

Тому вважаємо, що зміст цих процесуальних документів цілком відповідає меті окремого провадження і у майбутньому не потребує радикальних змін.

Література:

- [1] Комарова, В. В. (Ред.). (1999). *Цивільне процесуальне право України*. Право.
- [2] Буркацький, Л. К. (2002). *Складання процесуальних документів за захист прав та інтересів громадян*. Юринком Інтер.
- [3] Кройтор, В. А. (2002). *Защита прав и интересов в суде*. Эспада.

PSYCHOLOGY**ПСИХОСОМАТИЧНА ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЇ
ЗДОРОВ'Я**

Ханецька Т. І.,

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психосоматики
та психологічної реабілітації*

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Праченко О. К.,

*старший викладач кафедри
психосоматики та психологічної реабілітації*

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Анотація. Актуальність презентованої статті полягає у розширенні уявлень про необхідність врахування психологічної складової при лікуванні пацієнтів. На сьогоднішній день у вітчизняній медичній практиці панує традиційна медична модель лікування. Проте, сучасні міждисциплінарні дослідження показують, що практично в усіх галузях медицини диференціюється її психологічна складова, яка проявляється як у етіології, так і в патогенезі захворювань. Лікування психосоматичних розладів все ще не є достатньо ефективним, оскільки й досі залишається актуальною проблема

безконфліктного поєднання психологічного та медичного підходів у дослідженнях (Соколова, & Секун, 2007). Практика показує, що медична допомога потребує розробки психологічної моделі лікування, завдяки якій феномен «психосоматична проблема» набуде нового сучасного звучання та вирішення її новими способами. Можна уявити таку модель спільної роботи лікаря та психолога, при якій перший вивчає біологічні фактори, а інший – психологічні (так й проводяться міждисциплінарні дослідження). Проте, на практиці презентуються лише кореляційні зв'язки отриманих даних.

Проведений теоретичний аналіз та узагальнення наукових джерел дозволили висвітлити авторську позицію щодо психосоматичної проблеми у контексті психології здоров'я.

Ключові слова: Особистість, Поведінкові стереотипи, Психосоматичне захворювання, Психологія здоров'я, Психосоматичні розлади.

Збільшення психосоматичних захворювань вказує на незаперечну значимість психологічної складової психосоматичних захворювань, актуалізує вплив психологічного фактору на протікання захворювання, вимагає його інтерпретації у соціально-психологічному дискурсі лікування. Це вказує на необхідність впровадження психологічних методів і прийомів у медичну практику.

Більшість теорій у психоматиці стверджують, що основними причинами виникнення захворювань є емоційні та особистісні фактори, чим, можливо, й зумовлене негативне ставлення лікарів до подібної односторонньої концепції. Суть психосоматичної проблеми підтверджує той факт, що кожному захворюванню передують певні психологічні проблеми, які стосуються психології здоров'я пацієнта (Фролова, 2003).

У багаточисельних літературних джерелах описані переживання та страждання людей від самотності, розлуки, втрати, безглуздості життя тощо.

Подібні страждання нерідко можуть призводити до різних захворювань. Тілесні захворювання, що викликані психологічними факторами, відображаються у понятті «психосоматика», який у 1918 році німецький психіатр І. Хайнрот ввів у науковий обіг (Старшенбаум, 2005).

В. М. Блейхер, І. В. Крук та С. Н. Боков (2002) зазначають, що психосоматичні захворювання – це захворювання, в етіології яких особливо велике значення мають психічні фактори. М. Bleuler визначив три групи психосоматичних захворювань:

- психосоматози в узькому розумінні слова – гіпертонічна хвороба, виразкова хвороба, бронхіальна астма, ішемічна хвороба;

- психосоматичні функціональні розлади – межеві функціональні, невротичні – серцево-судинні реакції на психогенію, пітливість, заїкання, тик, порушення діяльності кішківника, психогенна імпотенція;

- психосоматичні розлади в більш широкому, непрямому сенсі слова, наприклад, схильність до травм, пов'язана з індивідуальними особистісними особливостями (Блейхер та ін., 2002, с. 384-385).

Н. А. Папій (2001) вказує на необхідність розрізнення істинних психосоматозів та психосоматичних розладів. Він відмічав, що психосоматичні розлади виступають порушеннями функцій внутрішніх органів та систем (й шкіри також), виникнення та розвиток яких у найбільшій мірі пов'язані з психічними факторами та особистісними особливостями людини (Папій, 2001, с. 6).

В. Д. Мендильевич (1999, с. 335) психосоматичні розлади розглядає як симптоми та синдроми порушень соматичної сфери (різних органів та систем), що зумовлені індивідуально-психологічними особливостями людини та пов'язані зі стереотипами її поведінки, реакціями на стрес та способами опрацювання внутрішньоособистісного конфлікту.

Від психосоматичних розладів страждають не лише дорослі, але й діти. Д. Н. Ісаєв (2005) зазначає, що 20 % хворих дітей страждають на психосоматичні

захворювання. Також він наголошував ще й на тому, що від 30 до 50 % пацієнтів соматичних клінік потребують лише корекції психічного стану (Папій, 2001), а В. Д. Менделевич (1999, с. 334) зазначав, що «22 % людей зі скаргами психосоматичного характеру віднімають приблизно 50 % робочого часу лікаря». Тобто, психосоматичні захворювання, як й будь-які інші захворювання, мають соціальну складову. Психосоматичні захворювання призводять до зниження якості життя (Новик, & Ионова, 2002), дезадаптації, інвалідності, до погіршення психологічного здоров'я. Вони заважають реалізації певних планів людини, що призводить до зупинки у розвитку та може призвести до втрати сенсу життя.

Психологія здоров'я орієнтується на цілісну картину здоров'я, на розуміння того, що «здорова людина», її психосоматичний статус постійно трансформуються, що зумовлено різними впливами – як позитивними, так і негативними, та наповнюється новим змістом. У психології здоров'я феномен «здоров'я» розглядається як ціннісно-орієнтований стиль життя людини та відповідні поведінкові паттерни. У певних життєвих ситуаціях у людини між цінностями здоров'я, які декларуються, та певними поведінковими стереотипами може виникнути дисбаланс. Це дозволяє їй зрозуміти яких ціннісних установок та поведінкових ризиків слід уникати у майбутньому, щоб зберегти своє здоров'я.

Кожній людині властивий власний суб'єктивний ресурс «здоров'я орієнтованої поведінки» (рівень рефлексивності, відповідальності, мотиви, ціннісно-сміслові установки тощо), що можна розглядати як широке значення її «психосоматичних» особливостей. У контексті проблем психологічного здоров'я важлива роль психологічних знань та сприяння процесу розкриття потенціалу людини до її психосоматичного здоров'я. Пацієнт, якого розглядають медики як рефлексивну систему й на якого вони впливають, володіє власною активністю та свободою волі. Тобто, суб'єктивне сприймання пацієнтом медичних дій та маніпуляцій може сильно змінити результат цих дій (Кулаков, 2007).

На сьогоднішній день активно впроваджується у психологію здоров'я рефлексивний підхід та технології підвищення мотивації здорового образу життя людини. Це сприяє розширенню у пацієнта усвідомлених компонентів свого статусу, прийняття на себе відповідальності за своє здоров'я, встановленню суб'єкт-суб'єктних стосунків з лікарем та психологом. Рефлексивні технології використовуються психологами у профілактичному та реабілітаційному періоді процесу лікування й передбачають навчання пацієнта несвідоме робити свідомим, розвивати у себе здатність контролювати когнітивну діяльність, яка може породжувати негативні емоції, провокувати саморуйнуючу поведінку; формувати навички конструктивних психологічних захистів. Це підвищує адаптивний потенціал особистості та сприяє виробленню нею адаптивних стратегій поведінки (Фролова, 2003; Коцан та ін., 2011).

Висновки та перспективи

Отже, можна стверджувати, що впровадження у медичну практику психологічних методів та прийомів сприятиме швидшому одужанню хворих за рахунок активізації їх індивідуального психічного потенціалу, а підвищення психологічної компетентності й взагалі може допомогти запобігти виникненню психосоматичних захворювань. Психосоматичні захворювання видозмінюють саму людину, в тому числі, сферу її свідомості. Феномени свідомості, в свою чергу, впливають на перебіг захворювання та на процес зцілення. Враховуючи, що психосоматичне захворювання виникає поступово, проходячи через етап психологічних змін особистості, відсутності жорстких зв'язків між симптомами, які виникають, існує можливість попередити його появу засобами впливу на психологічні фактори, які й провокують появу психосоматики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів заявленої проблеми та відкриває перспективи подальшої дослідницької роботи щодо вивчення психологічних чинників виникнення психосоматичних розладів та захворювань.

Література:

- [1] Старшенбаум, Г. В. (2005). *Психосоматика и психотерапия: исцеление души и тела*. Издательство Института психотерапии.
- [2] Блейхер, В. М., Крук, И. В., & Боков, С. Н. (2002). *Клиническая патопсихология: руководство для врачей и практических психологов*. Издательство Московского психолого-социального института, Издательство НПО «МОДЭК».
- [3] Папий, Н. А. (2001). *Кожные заболевания: психодиагностика и психокоррекция*. «Полымя».
- [4] Менделевич, В. Д. (1999). *Клиническая и медицинская психология. Практическое руководство*. «МЕДпресс».
- [5] Кулаков, С. А. (2007). *Практикум по психотерапии психосоматических расстройств*. Речь.
- [6] Исаев, Д. Н. (2005). *Эмоциональный стресс, психосоматические и соматопсихические расстройства у детей*. Речь.
- [7] Новик, А. А., & Ионова, Т. И. (2002). *Руководство по исследованию качества жизни в медицине*. Издательский дом «Нева», «ОЛМА-ПРЕСС Звездный мир».
- [8] Соколова, Э. А., & Секун, В. И. (2007). *Психологические проблемы в понимании медицинского работника*. М-во образования РБ, Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины.
- [9] Фролова, Ю. Г. (2003). *Психосоматика и психология здоровья: Учеб. пособие*. (2-е изд.). ЕГУ.
- [10] Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., & Мушкевич, М. І. (2011). *Психологія здоров'я людини*. (І. Я. Коціна, Ред.). РВВ «Вежа».

PEDAGOGICAL SCIENCES AND EDUCATION**COMMUNICATIVE GAMES AS THE INTERACTIVE METHODS OF
TEACHING FOREIGN LANGUAGES**

Artemenko A. I.,

Doctor of Philosophy in Education

Senior instructor of Foreign Department

Kyiv National Economic University named after V. Hetman

Kyiv, Ukraine

Interactive methods of teaching of foreign languages can be defined as the interaction of a lecturer and a student in the process of learning in order to solve communicative tasks. Interactive activities include the organization and development of dialogical speech, aimed at interaction, mutual understanding, solving problems, which are important for each participant in the educational process (Kravchyna, 2018, p.140-144).

The communicative game is one of the interactive methods, which belongs to the group of active ways of teaching practical knowledge of the foreign language. The effectiveness of learning is primarily due to increased motivation and interest in the languages.

Communicative approach to teaching of foreign languages, in which the object of study is linguistic communicative activity, is very actual. Finding ways to learn foreign communication is related to communicative needs of students.

We can acknowledge that the communicative approach includes the pragmatic aspects of communication (Диндаренко, 2019).

The usage of communicative games in teaching foreign languages allows to increase the conversational practice and help learn the material. The lecturer becomes a mentor of independent educational, cognitive and creative activities of students.

Communicative games are very important in teaching of foreign languages because they can develop the creative potential of the students and the ability to think and react quickly improving communication skills.

We can admit that communicative games can help create real atmosphere and bring a competitive element that allows students to be active.

Communicative games, the purpose of which is to determine the attitude of students to a specific life situation, can help them gain experience through playing and develop their imagination and communicative skills (Пишко, 2021).

Thus, communicative games are the interactive methods of teaching foreign languages which can help students to improve the ability to communicate in real situations.

References:

- [1] Kravchyna, T. (2018). Types of Interactive Methods of Teaching English for teaching students. *Open educational e-environment of modern university*, 5, 140-144.
- [2] Диндаренко, О. А. (2019). Ситуативно-рольова гра як форма інтерактивного спілкування у навчанні англійської мови студентів-юристів. *Young Scientist*, 5.1 (69.1), 87-90.
- [3] Пишко, О. Л. (2021). Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. *Народна освіта*, 1 (22), 2014 р.

**ON THE QUESTION OF THE PRODUCTIVITY OF THE INITIAL
TERMINOLOGICAL ELEMENTS OF ADJECTIVE ORIGIN IN THE
STRUCTURE OF LATIN MEDICAL TERMS**

Synytsia V. G.,

Candidate of Philological Sciences (PhD), Docent,

Associate Professor of the Department

of Foreign Languages of

Bukovinian State Medical University

Chernivtsi, Ukraine

Abstract. The article considers the issue of optimization of the educational process in the section "Clinical terminology" of the discipline "Latin language", which will promote the implementation of integrative links with clinical disciplines throughout the period of study at the medical university. 24 Latin initial terminological elements of adjective origin in relation to the model of formation of clinical terms and belonging to sublanguage of clinical terminology are characterized. It is established that most of the initial terminological elements, which are etymologically related to the adjectives of the first group, are more often used to denote certain anatomical structures. One-word terms-composites, which include the initial term elements of adjective origin are formed according to the usual scheme: the first place is occupied by the initial term element, the second position – the final term element or any other component, connected by a connecting vowel "o" and much less often – "i". Focusing students' attention on the structural characteristics of terms, the motivational aspect will prepare a terminologically competent specialist who can understand the essence of the scientific concept and use it as a means of professional communication.

Keywords: Latin medical terminology, Latin adjectives of the first group, Optimization of the educational, Process productivity of initial term elements.

Introduction. In the existing scientific articles, dissertation research, educational and methodical literature one way or another raises the question of the activity of the initial and final terminological elements in the process of formation of medical terms. Most of them are Greek initial and final term elements, the frequency of use of which is extremely high. Traditionally, the initial terminological elements are grouped depending on the part of speech and declension: Greek initial terminological elements to nouns of the first declension, Greek initial terminological elements to nouns of the second declension, Greek initial terminological elements to nouns of the third declension, Greek initial term elements to nouns of the fourth – fifth declension, Greek initial term elements to adjectives of the first-second group. At the same time, researchers do not pay attention to the fact that in professional speech the terms formed with the use of term elements of Latin origin are used. Undoubtedly, some mentions of this phenomenon are found in the educational literature, e.g. in the national textbook for students of higher medical educational institutions of the IV level of accreditation (Bieliaieva et al., 2018). In our opinion, studies of this nature are interesting and relevant because they will facilitate the understanding of the content of the term concept by first- and second-year medical students, for whom the study of "Clinical Terminology" is advanced, and better terminological orientation in future professional activities.

The purpose of the work. To trace the activity of Latin initial terminoelements of adjective origin, functioning in different sublanguages of medical terminology, in order to optimize the educational process in the process of studying first- and second-year students of medical universities in the section "Clinical terminology".

Research methods. In the course of the research the method of continuous selection, the method of morpheme and word-forming analysis was used.

The subject of the study is the Latin initial terminological elements of adjective origin.

The results of their own research. By the method of continuous selection from the compendium of Greek-Latin word-forming elements in medical terminology, the

authors of which are doctors of the highest category and Latin philologists (Melnik et al., 2018) and clarification in modern encyclopedic dictionaries (Arnaudov Georgi, 1979; Rudzitis, 1973, 1979; Dorland, 2002., 2003), we selected 24 Latin initial terminological elements, which correspond to the adjectives of the first or second declension (tabl.1).

Table 1

Latin initial terminological elements of adjective origin

Initial terminoelement of adjective origin, its meaning	Meaning of the initial terminoelement in the composition of composite terms	Dictionary form of etymon and initial meaning
acid- acid(o)-	indicates something acidic, connection with acid, relation to acidity	acidus, a, um – acidic
alb-	indicates white, pertaining to leucocytes	albus, a, um – white
caec- caec(o)- coec-	indicates the cecum, the cecum	caecus, a, um – blind
cav- cav(o)-	relation to the vena cava	cavus, a, um – hollow
clar(i)-	indicates purification, purity	clarus, a, um – clean
dextr(o)-	indicates right	dexter, tra, trum – right

Initial terminoelement of adjective origin, its meaning	Meaning of the initial terminoelement in the composition of composite terms	Dictionary form of etymon and initial meaning
dur-	indicates a relationship to the dura mater; indicates curing	durus, a, um – solid
flav- flav(o)-	indicates yellow	flavus, a, um – yellow
lute(o)-	applies to the corpus luteum	luteus, a, um – жовтий
mal-	indicates something bad, on insufficiency or disorder of structure and function	malus, a, um – bad
masculin-	which refers to male sexual characteristics	masculus, a, um – masculine
medi(o)-	the one that belongs to the middle, to the middle part of something	medius, a, um – middle
nud(o)-	indicates something naked	nudus, a, um – naked
parv(i)-	indicates something small	parvus, a, um – small
priv-	indicates the loss of something	privus, a, um – deprived of anything
proxim (o)-	which is located closest to something	proximus, a, um – nearest
rect- rect(o)-	indicates the rectum	rectus, a, um – straight

Initial terminoelement of adjective origin, its meaning	Meaning of the initial terminoelement in the composition of composite terms	Dictionary form of etymon and initial meaning
rubr(i)- rubr(o)-	relation to the red nucleus; applies to red	ruber, bra, brum – red
sacr- sacr(o)-	which concerns the sacrum	sacer, cra, crum – sacral
san- san(o)-	one related to health, to recovery	sanus, a, um – healthy, sound
sinistr- sinistr(o)-	indicates the left position of one of two similar formations or formations located on the left side of the body	sinister, tra, trum – left
surd- surd(o)-	one related to deafness; which is characterized by a lack of perception of sound stimuli	surdus, a, um – deaf
vag(o)-	one related to the vagus nerve	vagus, a, um – vage
viv(i)- viv(o)-	indicates something living, connected with life	vivus, a, um – live

Composite terms with the above initial terminological elements are formed according to the usual scheme: the first place is occupied by the initial terminological element, the second position – the final terminological element or any other component, connected by a connecting vowel "o" and much less often – "i". For example, the term "mechanism of recovery and maintenance of health" is formed as

follows: Latin adjective initial term element san- + conjunctive vowel o + final term element of Greek origin -genesis → *sanogenesis*. The conjunctive vowel “i” is used provided that the final component of the term composite is of Latin origin. For example, the definition of "cutting the edges of the wound to make them fresh" corresponds to the Latin term-composite *vivificatio*, which consists of the initial term element viv + connecting vowel and + the final Latin term element ficatio.

In the process of processing the selected factual material, a natural question arose about the frequency of use of the above adjective initial terminological elements depending on the individual subsystems of medical terminology. Given the actual material we have selected, we can make a preliminary conclusion that most of the initial terminological elements, which are etymologically correlated with the adjectives of the first group, are more often used to denote certain anatomical structures. For example, *sinistrocerebralis – dextrocerebralis, sinistrocardia – dextrocardia, rectoabdominalis* and cetera. However, this does not mean that they cannot be components of one-word composite terms in other subsystems of medical terminology. For example, *sinistrophobia, sacrodynia, caecotomy, rectocele* and cetera.

Summing up, we note that the inclusion in the educational process of additional information on the use of basic terminological elements of Latin origin contributes to the expansion of professional competencies in the analysis and interpretation of clinical terms and diagnoses, acquisition of the intellectual level necessary for professional activity.

References:

- [1] Bieliaieva, O. M., Synytsia, V. H., Smolska, L. Yu., & Sodomora, P. A. (2018). *Latin Languages for Students of Dental Faculties*. AUS Medicine Publishing.
- [2] Melnyk, P. O., Synytsia, V. G., Melnyk, O. P., & Tomka, I. Ye. (2018). *Greco-Latin slot-forming elements in medical terminology (compendium)*, 159 s.

- [3] Arnaudov, G. (1979). *Terminologia medica polyglottal*. (4th ed.). Medicina i Fizkultura.
- [4] Rudzitis, K. (1973, 1977). *Terminologia medica in duobus voluminibus curavit E. Plandere*, (vol. 1, A-L.), (vol. 2, M-Z). Liesma.
- [5] Dornald, I. (2002, 2003). *Ukranian Edition of Dornald's Illustrated Medical Dictionary in 2 volumes*, (vol.1, 1354 p.), (vol. 2, 2688 p.).

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Давиденко О. М.,

кандидат медичних наук,

доцент кафедри внутрішньої медицини та інфекційних хвороб;

магістрант кафедри мовної підготовки

Буковинський державний медичний університет

м. Чернівці, Україна

Мироник О. В.,

кандидат медичних наук,

доцент кафедри внутрішньої медицини та інфекційних хвороб;

магістрант кафедри мовної підготовки

Буковинський державний медичний університет

м. Чернівці, Україна

Анотація. Робота присвячена організації проведення практичних занять із студентами, що навчаються в вищому навчальному закладі медичної освіти. Одна з найважливіших проблем змісту професійно-практичної підготовки лікаря – це багатоступенева й послідовна їх підготовка, коли процеси навчання плануються в основному за часом і послідовністю засвоєння матеріалу щодо вимог сучасної медичної практики. Саме це дозволяє перебудувати весь навчальний процес згідно з постійно зростаючими потребами охорони здоров'я. Під час практичних занять із студентами 6 курсу спеціальності «Лікувальна справа» відбувається ознайомлення з сучасними методами діагностики і лікування інфекційних хвороб, відпрацьовують прийоми та навички роботи з хворими. Крім того, вони вчаться аналізувати патогенетичні механізми

захворювань, оформляти результати спостережень і досліджень, визначати тактику подальшого ведення пацієнтів, розробляють профілактичні заходи. Проведення практичних занять передбачає комплексне рішення наступних елементів навчання: закріплення теоретичних знань з дисципліни; набуття практичних навичок щодо підбору методів діагностики та лікування інфекційних захворювань, а також складання плану їх профілактики в подальшому; проведення самоконтролю і самоаналізу своєї практичної професійної діяльності. Виконання завдань під час проведення практичних занять дає можливість розвивати творчі, індивідуальні здібності кожного студента, допомагає гуманістичному вихованню особистості та формування якісного фахівця.

Ключові слова: Лікар, Медична освіта, Практичне заняття, Студент.

Вступ. Актуальним питанням сьогодення залишається якість підготовки майбутніх лікарів. Розвиток інформаційного суспільства передбачає низку пріоритетних заходів, зокрема: забезпечення інформатизації освіти; формування та впровадження інформаційного освітнього середовища; розроблення індивідуальних модульних навчальних програм; розвиток мережі електронних бібліотек; створення системи дистанційного навчання; створення відкритої мережі освітніх ресурсів. Йдеться про необхідність широкого залучення елементів електронної освіти в навчальний процес у закладах вищої освіти, у тому числі й медичної (Федорчук, 2015). Постійне поповнення й оновлення знань є важливим аспектом професійної діяльності кожного медика. Майбутній лікар повинен опанувати та оперувати великим обсягом інформації, яка постійно оновлюється. Практичні заняття, які орієнтовані лише на запам'ятовування, не можуть задовольнити сучасні вимоги до майбутніх лікарів (Юсупов & Назарова, 2016). Так, однією з першочергових проблем практичних занять є формування таких якостей у майбутніх лікарів, які дають можливість самостійно засвоювати

нову інформацію, розвивати вміння та навички, необхідні для виконання діяльності на високому професійному рівні. Модель практичних занять, яка була спрямована в основному на передачу молодому спеціалісту необхідних знань, умінь і навичок, втрачає свою значущість (Вітвицька, 2003).

Підготовка лікаря-спеціаліста передбачає усвідомлення змісту спрямованості професії на благо суспільства, гуманістичну орієнтацію, бажання працювати за обраною спеціальністю, внесення свого вкладу в професію, комунікабельність, справжню майстерність. Це відбувається шляхом формування особистісно-мотиваційної сфери майбутнього лікаря (Разыкова & Игамова, 2016).

Практичне заняття є головною компонентою професійної підготовки майбутнього лікаря. Головне його завдання – закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування практичних навичок і умінь з відповідної тематики (Дичківська, 2013).

Одна з найважливіших проблем змісту професійно-практичної підготовки лікаря – це багатоступенева й послідовна їх підготовка, коли процеси навчання плануються в основному за часом і послідовністю засвоєння матеріалу щодо вимог сучасної медичної практики. Саме це дозволяє перебудувати весь навчальний процес згідно з постійно зростаючими потребами охорони здоров'я.

Мета. Проаналізувати роль практичних занять у формуванні професійної підготовки майбутніх лікарів.

Виклад основного матеріалу. Навчальним планом для студентів 6 курсу спеціальності «Лікувальна справа» передбачається вивчення дисципліни «Інфекційні хвороби». Тематичним планом дисципліни передбачено проведення практичних занять в обсязі 30 академічних годин, зміст яких охоплює питання ведення хворих з найбільш поширених інфекційних захворювань. Головне завдання практичних занять – розпізнавати інфекційні захворювання, проводити диференційну діагностику, визначати подальшу тактику ведення хворого, опанувати практичними навичками.

Виконуючи практичні завдання, студенти знайомляться з сучасними методами діагностики і лікування інфекційних хвороб, відпрацьовують прийоми та навички роботи з хворими. Крім того, вони вчаться аналізувати патогенетичні механізми захворювань, оформляти результати спостережень і досліджень, визначати тактику подальшого ведення пацієнтів.

Саме на цих заняттях здійснюється поетапний та детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, формуються вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом поставлених завдань.

Мета практичного заняття визначається відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики лікаря-спеціаліста та навчальної програми щодо знань і вмінь студентів, і тому, передбачає навчальну, виховну і розвиваючу функції. Навчальна мета полягає в напрямі навчальних дій студентів на досягнення вищих результатів засвоєння знань, практичних навичок та їх корекції. Щодо виховної мети, то вона передбачає виховання у студентів системності у навчальній роботі, розвиток почуття відповідальності, наполегливості, цілеспрямованості, любові до майбутньої професії.

Проведення практичних занять передбачає комплексне рішення наступних елементів навчання:

1. закріплення теоретичних знань з дисципліни;
2. набуття практичних навичок щодо підбору методів діагностики та лікування інфекційних захворювань, а також складання плану їх профілактики в подальшому;
3. проведення самоконтролю і самоаналізу своєї практичної професійної діяльності.

Висновок. Таким чином, можна констатувати, що виконання практичних робіт на такому рівні дає можливість розвивати творчі, індивідуальні здібності кожного студента, допомагає гуманістичному вихованню особистості та формування якісного фахівця.

Література:

- [1] Вітвицька, С. С. (2003). *Основи педагогіки вищої школи*. Київ.
- [2] Дичківська, І. М. (2013). *Інноваційні педагогічні технології: практикум*. Слово.
- [3] Разыкова, Л. Т. & Игамова, И. С. (2016). Широкие возможности для индивидуализации обучения. *Проблемы биологии и медицины*, 2,1 (88), 211. – С. 115.
- [4] Юсупов, Ш. А. & Назарова, З. Х. (2016). Использование образовательных технологий в преподавании на кафедре детской хирургии. *Проблемы биологии и медицины*, № 2,1 (88) 211. – С. 176.
- [5] Федорчук, М. В. (2015). Сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні. *Право і безпека*, 4 (59), 61–66.
- http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/705/sutnist_i_stan_uprovadzheniya_elektronno.pdf?sequence=2&isAllowed=y

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ

Маркова Є. Ю.,

доктор економічних наук, професор,

викладач-методист

Херсонський морський фаховий коледж рибної промисловості

м. Херсон, Україна

Михайлова Л. В.,

завідувач курсів з підготовки робітничих професій

Херсонський морський фаховий коледж рибної промисловості

м. Херсон, Україна

Анотація. Сучасні загальноосвітні, професійні навчальні заклади покликані формувати сильну особистість, здатну успішно розв'язувати актуальні соціальні проблеми, патріотично відповідальну, спроможну адаптуватися до змін у суспільстві. У контексті цих завдань особливої змістової уваги і наповнення набуває створення механізмів формування інноваційних моделей базової та професійної освіти.

Ключові слова: Інновація, Новація, Особистість, Традиційна та інноваційна модель навчання.

Система навчального процесу, яка створює сучасну **модель навчання**, – це цілісна множина сукупності її основних складових. Слово «модель» (франц. *modele*, від лат. *modulus* – міра) означає зразок, примірник чого-небудь, схема для пояснення якогось явища або процесу. **Модель навчального процесу** – це еталонне уявлення про навчання учнів, студентів його конструювання в умовах

конкретних освітньо-виховних закладів. Вона визначає цілі, основи організації та проведення навчального процесу.

Основними її складовими мають бути цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, процесуальний, контрольо-регулювальний, оцінково-результативний, суб'єкт-суб'єктний компоненти.

Особистісну спрямованість цієї моделі надають гуманізація, гуманітаризація і демократизація названих складових, а щодо процесуального компонента – формування суб'єкт-суб'єктних взаємин між педагогом та вихованцем (Ягупов, 2002).

Використання моделей дозволяє врахувати фактори й альтернативи, що виникають у складних умовах педагогічної діяльності, тому моделювання розглядається як найефективніший спосіб оптимізації навчального процесу.

Традиційна модель освіти (Ж. Мажо, Л. Кро, Ж. Капель, Д. Равич, Ч. Фінн та ін.) – це модель систематичної академічної освіти як способу передачі молодому поколінню універсальних елементів культури минулого, роль якого зводиться в основному до відтворення культури минулого. Основну роль освіти традиціоналісти вбачають у тому, щоб зберігати й передавати молодому поколінню елементи культурної спадщини людської цивілізації. Перш за все, під цим мається на увазі різноманіття знань, умінь і навичок, ідеалів і цінностей, що сприяють як індивідуальному розвитку людини, так і збереженню соціального порядку. Відповідно до концепції традиціоналізму освітня система повинна переважно вирішувати завдання формування базових знань, умінь і навичок (у рамках сформованої культурно-освітньої традиції), що дозволяють індивіду перейти до самостійного засвоєння знань, цінностей й умінь більш високого рангу, порівняно з уже засвоєними.

Новація – це дещо нове, чого не було раніше у сфері освіти або педагогіки. При цьому освітню новацію не вважають будь-яким нововведенням. Тільки актуальне, потенційно особисте і соціально значиме нововведення може бути

названо освітньою новацією. У цьому випадку воно органічно увійде у відповідну освітню систему.

Таким чином, ми виділяємо наступні ознаки освітніх новацій: актуальність; новизна (об'єктивна або суб'єктивна), оригінальність; затребуваність; її потенційна можливість дозволяє загостритися протиріччям; готовність педагогічної науки пояснити нововведення; діалектичний зв'язок з освітніми системами; збільшення наукового чи суб'єктивного знання.

Навчальна і самоосвітня діяльність учнів і студентів є інноваційною по суті, оскільки під цілями освіти мають на увазі оволодіння учнями новаціями і включення їх при цьому в інноваційні для них види діяльності. Інноваційна діяльність здійснюється в інноваційних процесах, етапами яких є творення, освоєння, апробація та впровадження новації, а компонентами – інноваційна діяльність і новація (засіб). Явище в освіті, в якому здійснюється освітня діяльність (взаємодія), відповідно, за допомогою будь-якої новації, називається інновацією (лат. Innovatio – оновлення, зміна).

У сучасному світі ним активно користуються в різних галузях знань діяльності, особливо у сфері економіки. У педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності;
- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці;
- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;
- результат інноваційного процесу (Мартинець, 2015).

Інновації в системі освіти пов'язані з внесенням змін: у цілі, зміст, методи і технології, форми організації та систему управління; у стилі педагогічної

діяльності та організацію навчально-пізнавального процесу; у систему контролю та оцінки рівня освіти; у систему фінансування; у навчально-методичне забезпечення; у систему виховної роботи; у навчальний план і навчальні програми; у діяльність педагога і вихованця (Маркова, & Стрельцова, 2017).

Авторами пропонується схема формування інноваційної моделі навчання для навчального закладу (Схема 1).

*Схема 1. Механізм формування інноваційної моделі навчання
(Розроблена авторами самостійно)*

Як зазначають сучасні дослідники, інноваційне навчання більш сміливо впроваджує нове, невідоме, не прийняте ще загалом. Воно може виходити за межі тих навчальних програм, котрі відображають зміст традиційної освіти. Таке навчання порушує статичну досконалість традиційної системи навчання, вводить у неї нові активатори, що зумовлює порушення стійкості, звичності, прогнозованості, типовості ситуацій тощо. Тому інновації пов'язані з певним ризиком, непрогнозованістю результатів навчання, нетиповістю ситуацій, що й утруднює їх впровадження у навчальний процес (Камінська, 2011).

Подальшого розвитку вимагає аналіз критеріїв якості обраної моделі навчання.

Література:

- [1] Ягупов, В. В. (2002). *Педагогіка*. Либідь.
- [2] Мартинець, Л. А. (2015). *Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник*. (2-е вид.). Донецьк.
- [3] Маркова, Є. Ю., & Стрельцова, Н. В. (2017). Андрагогічна модель освіти як складова сучасної педагогіки. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10 листопада 2017*.
- [4] Камінська, А. В. (2011). Формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Донбасу, № 1 (13)*, <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11kavvz.pdf>

МОДЕЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ

Печерська Т. В.,

старший викладач кафедри загальної

фізики та фізики твердого тіла

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Ізмагілова Б. В.,

студентка фізико-математичного факультету

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Моделювання є одним з найпоширеніших методів сучасного наукового дослідження, оскільки модель часто дозволяє з достатньою точністю і повнотою дослідити об'єкт, що моделюється, значно швидше і дешевше, ніж при безпосередньому дослідженні самого об'єкта (Сабатовська, & Кайдалова, 2014, с. 20).

Моделювання як метод міцно увійшов у практику дослідження проблем підготовки та професійної діяльності фахівців останнім часом.

Процес моделювання містить три елементи: суб'єкт (дослідник); об'єкт дослідження; модель, що відображає відносини суб'єкта об'єкта (Сабатовська, & Кайдалова, 2014, с. 23).

Модель – об'єкт довільної природи, який визначає головні, з погляду завдання, яке вирішується, властивості об'єкта моделювання.

Головними функціями моделі мають виступати:

- спрощення отримання інформації про властивості об'єкта;
- передача інформації і знань;
- управління та оптимізація об'єктів і процесів;
- прогнозування;
- діагностика (Сабатовська, & Кайдалова, 2014, с. 24).

Педагогічна модель – це будь-яка ідея, організація, здійснення та розвитку педагогічного об'єкта. (Ващик, 2005, с. 149).

Моделювання являє собою певну технологію навчання, яка передбачає організацію, управління і контроль процесу навчання.

До педагогічних моделей виносяться концепції розвитку навчальних закладів, учнівських та студентських об'єднань, колективів, статуту і положення навчальних закладів, педагогічні теорії, концепції тощо.

У науковій літературі пропонується кілька класифікацій моделей, проте більшість дослідників сходяться на тому, що всі моделі умовно можна поділити на дві групи: мислені (ідеальні) і матеріальні (речові). Мислене моделювання, як правило, передує матеріальному, оскільки перед тим, як побудувати матеріальну модель, людина мислено собі її уявляє, теоретично обґрунтовує (Остапенко, 2004, с. 42).

В. Паламарчук, аналізуючи можливості ідеальних (мислених) моделей, визначає головні їх функції – описову, конструктивну і евристичну. Описова функція моделі полягає в тому, що в досліджуваному об'єкті виділяються й узагальнюються істотні компоненти і взаємозв'язок між ними. Конструктивна функція моделі проявляється у її здатності служити орієнтиром для застосування здобутих знань у нових мовах. Евристична функція моделі сприяє прогнозуванню. Евристичні моделі більш орієнтовані на оволодіння новими

знаннями, узагальнення й систематизацію набутих знань, умінь та навичок студентів (Паламарчук, 1999, с. 47).

Для моделювання професійної діяльності використовуються різні технології створення моделей такі, як: кейс-метод, презентація, семінарське заняття і т.д.

Розглянемо детальніше семінарські заняття. Як показує досвід, семінарські заняття краще всього проводити у вигляді моделювання професійної діяльності вчителя. Моделювання дозволяє: а) порівняти і оцінити різні методи навчання; б) імітувати реальні процеси навчання; в) аналізувати різні педагогічні проблеми. Семінарські заняття у вигляді моделювання учбового процесу дозволяють:

- збільшити мотивацію студентів до навчання;
- побудувати учбовий процес з урахуванням особистісної компоненти, тобто врахувати особливості студентів;
- створювати умови для самостійного управління ходом навчання;
- ввести своєчасні коригувальні дії викладача по ходу навчального процесу.

На семінарському занятті кожен студент повинен підготувати і провести урок, при цьому при собі мати складений ним детальний план-конспект уроку. Продумати, які освітні, виховні і розвиваючі цілі йому потрібно реалізувати, як здійснити диференціацію в навчанні та індивідуальний підхід до учнів, реалізуючи принцип гуманітаризації при вивченні фізики та багато іншого. На даному етапі до студентів потрібно донести думку про те, що підготовка до уроку дуже відповідальний етап, який потребує значних зусиль. Тільки при ретельному плануванні всіх структурних елементів він буде ефективним.

Після презентації уроку студентом настає наступний, не менш важливий етап – аналіз уроку. Аналізуючи урок, студенти намагаються здійснити комплексний підхід, в якому тісно пов'язані психологічний, педагогічний, змістовний, методичний і предметний аспекти. В ході аналізу студент отримує

можливість поглянути на свій урок з боку, оцінити свої сильні та слабкі сторони, осмислити сукупність власних методичних прийомів роботи і їх практичному використанні у взаємодії з учнями, уточнити окремі моменти індивідуального стилю діяльності.

Сам по собі аналіз уроку формує у студентів аналітичні здатності, вміння проводити спостереження за складними педагогічними явищами, аналізувати їх, узагальнювати, робити науково-обґрунтовані висновки, є дієвим засобом професійної майстерності.

У теперішній час вчитель повинен володіти різноманітними типами та схемами уроків, тому на семінарських заняттях студенти починають моделювати традиційні уроки, а потім вже розглядати проблемно-розвиваючий, інтегрований, особистісно-орієнтований уроки. Ефективність представленого уроку аналізується в основному по наступним напрямкам:

- Оцінювання особистісних якостей викладача (знання предмету, рівень педагогічної і методичної майстерності, культура мови, дикція, емоційність, грамотність, педагогічний такт).

- Оцінювання діяльності учнів на заняттях:

- ✓ ступінь пізнавальної активності, самостійності;
- ✓ дисциплінованість, організованість, увага, старанність;
- ✓ зацікавленість;
- ✓ рівень загальних учбових та спеціальних вмінь і навичків.

- Оцінка діяльності викладача:

- ✓ науковість, доступність вивчаємого матеріалу;
- ✓ актуальність;
- ✓ зв'язок теорії і практики;
- ✓ проблемність викладення учбового матеріалу;
- ✓ оптимальність об'єму, запропонованого до засвоєння матеріалу;
- ✓ раціональність та ефективність використання часу заняття,

оптимальність темпу;

- ✓ ступень доцільності та ефективності використання наочності;
- ✓ рівень зворотного зв'язку з учнями на заняттях;
- ✓ ефективність контролю роботи учнів, рівень вимог, на якому

проводилося оцінювання знань, вмінь і навичков.

Як відомо, дієвим способом розвитку пізнавальної активності учнів є проблемне навчання, тому на семінарських заняттях проводиться порівняльна характеристика традиційного і проблемного навчання, розглядається структура проблемного уроку, способи створення проблемних ситуацій на уроці фізики.

Значну увагу на семінарських заняттях приділяють методиці використання інформаційних і комп'ютерних технологій у викладанні фізики. У теперішній час кількість комп'ютерних програм для вивчення фізики рахується на десятки. Студенти повинні розуміти, якій вид діяльності учнів можна організувати, використовуючи ту чи іншу програму, коли доцільно використання комп'ютерних моделей.

Необхідно відзначити, що найголовніше – це виховання працелюбності молодого спеціалісту, формування інтересу до подальшої освіти і самоосвіти, а також необхідно навчити студентів методам самостійного пошуку знань.

Література

- [1] Сабатовська, І. С., & Кайдалова, Л. Г. (2014). *Моделювання діяльності фахівця: навчальний посібник*. НФаУ.
- [2] Ващик, Т. (2005). Моделювання у навчально-виховному процесі вищої школи. Нові технології навчання. *Наук.-метод. центр вищої освіти, 41*, 147-150.
- [3] Остапенко, Н. (2004). Місце моделювання як методу навчання в педагогічному проектуванні. *Українська мова і література в школі, 6*, 41-46.
- [4] Паламарчук, В. (1999). *Техне інтелектус (технологія інтелектуальної діяльності учнів)*. ВВП «Мрія-1» АТД.

- [5] Волкова, Н. П., & Тарнопольський, О. Б. (2013). *Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах*. (За заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського). Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля.
- [6] Столяренко, О. В. (2015). *Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця*. ТОВ «Нілан-ЛТД».

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Романів Л. В.,

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної реабілітації,
ерготерапії та домедичної допомоги
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
М. Чернівці, Україна*

Пішак О. В.,

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри фізичної реабілітації,
ерготерапії та домедичної допомоги
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федькович*

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Взаємодія між студентами та викладачами в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору. Комунікативний простір передбачає сформовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання цей процес складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному

просторі. Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання студентів до внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє їм висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання (Шуляра, 2020).

Відмінність дистанційного навчання від традиційного зрозуміла, якщо розглянути їх з погляду форм взаємодії викладача і студента. В основу традиційної моделі навчання покладено читання лекцій, проведення семінарських, лабораторних та різних ігрових видів занять, організація самостійної роботи студентів та інші форми роботи. База навчання – книга і викладач як інтерпретатор знання (Лист МОН № 1/9-609, 2020). Дистанційне навчання орієнтоване на впровадження в навчальний процес принципово відмінних моделей навчання, що передбачають проведення конференцій, самостійну роботу студентів з інформаційними полями з різних банків знань, проектні роботи, тренінги й інші види діяльності з комп'ютерними та нетрадиційними технологіями.

Суттєво змінюється в цьому навчальному процесі і роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами тощо. Він допомагає студентам у їхньому професійному самовизначенні (Шуляра, 2020). Діяльність студента змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку.

Якщо розглянути особливості дистанційної освіти з погляду комунікацій між викладачем і студентом, то можна визначити такі її характерні риси:

- самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає самомотивацію студента щодо власного навчання, а також певний рівень самоорганізації особистості;

- спілкування викладача і слухача за принципом «один до одного», що відповідає за формою і змістом індивідуальній консультації;

- спілкування і взаємодія «один до одного» не виключає взаємодії «одного до багатьох», оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю студентів. Така форма взаємодії нагадує традиційне навчання в класах;

- взаємодія «багатьох до багатьох» означає, що можливе одночасне спілкування безлічі студентів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями.

Можна відзначити переваги та недоліки дистанційної форми навчання.

Переваги: 1. Доступність навчальних матеріалів. Доступ до всієї необхідної літератури та завдань студент отримує електронною поштою чи через мобільні додатки. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичних розробок. 2. Можливість навчатися у темпі, якому зручно студентові. 3. Можливість навчатися в будь-якому місці. Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому, перебуваючи у будь-якому місті, селі. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом до Інтернету. 4. Можливість навчатися у будь-який час. Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе так званий індивідуальний графік навчання. 5. Навчання без відриву від іншої діяльності, роботи чи хобі. 6. Мобільність. Зв'язок з викладачами, здійснюється різними способами: по телефону, електронною поштою та через мобільні додатки. 7. Навчання в спокійній обстановці. Атестація студентів дистанційного навчання проходить у формі on-line тестів. Тому у студентів менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів, його соціальний статус та інші чинники. 8. Індивідуальний підхід. Використання дистанційних технологій підходить для організації

індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання. З перерахованих вище переваг можна зробити висновки, що дистанційна форма навчання дає нові можливості для навчання студентів, головне їх бажання.

Але є і недоліки даної системи освіти, а саме: 1. Необхідна сильна мотивація. 2. Проблема ідентифікації студента. 3. Необхідно мати якісний Інтернет, сучасний комп'ютер або ноутбук, смартфон. 4. Вміти працювати із сучасними програмами, оволодіти написанням есе та іншими письмовими роботами, тому що тести не завжди показують реальні знання.

Дослідження свідчать, що дистанційне навчання може бути настільки ж ефективним, як і аудиторне навчання, якщо методи і технології відповідають завданням, є взаємодія між студентами та вчасний зворотній зв'язок між викладачем та студентом.

Література:

- [1] Шуляра, В. І. (Ред.) (2020). *Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році*. ОІППО.
- [2] Лист МОН «Щодо організації дистанційного навчання» № 1/9-609 від (2020, 02 листопада) https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/

МОВА ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Тільняк Н. В.,

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри української мови,
літератури та культури
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Сидоренко Л. М.,

*старший викладач кафедри української мови,
літератури та культури
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

В період активного розвитку провідних держав світу та невизначеного ставлення українського народу до свого майбутнього значення мови як чинника збереження національної самосвідомості українців зростає. Адже існує потреба виправлення змін у мовній та культурній сферах, спричинених багатовіковою залежністю нашого народу від інших держав, повноцінного функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя українців, що є гарантією збереження ідентичності української нації. Відомий український учений та громадський діяч Іван Огієнко зазначав: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості» (Огієнко, 1991).

Проблемі розвитку та функціонуванню української мови в сучасних умовах приділяли увагу науковці Л. Аза, Є. Головаха, М. Вівчарик, Я. Грицак, І. Дзюба, С. Здіорук В. Лизанчук, Н. Паніна, А. Погрібний та інші дослідники. Слід зазначити, що мова як чинник збереження національної свідомості була предметом розгляду багатьох сучасних мовознавців і політиків, зокрема В. Радчука, І. Дзюби, Д. Павличка, Л. Масенко, М. Карпенко та ін. Проте більшість лідерів громадської думки розглядають це питання з політичної точки зору, вони намагаються знайти спосіб вирішення проблеми шляхом змін політичних сил, видання нових законів та ін.

Так, Дмитро Павличко закликає створити націю, не лише на основі спільної історії, мови чи культури, а зусиллями кожного українця, залучивши до будівництва демократичного суспільства і національної держави (Павличко, 2012).

Історично найсильнішим чинником, який впливає на зростання національної самосвідомості, є фактор зовнішнього впливу, що загрожує існуванню нації. Активна реакція на тиск ззовні – це один з показників відродження нації як в політичній, так і в культурній сферах. Процес самоусвідомлення нації виникає спочатку в колах інтелігенції чи політичних колах, потім – боротьбу за національну незалежність і суверенність починає народ. В цьому випадку національна самосвідомість – це соціальне самовизначення, результат історичного процесу відродження національної свідомості.

Хотілося б зазначити, що самосвідомість – це розуміння самого себе, своїх можливостей і прагнень, призначення в житті та місця в суспільстві (Вихованець та ін., 1978). Воно виникає лише за певних умов, коли зовнішній світ вимагає оцінити свій соціальний стан з іншої точки зору. Таке ставлення в певних історичних умовах стає масовим. Це більш високий рівень свідомості, коли особистість усвідомлює себе як частину певної культури та соціальної групи.

Так, протягом всієї історії нашого народу існували певні перешкоди. Наприклад, під час правління російського імператора Олександра II був виданий Валуєвський циркуляр, а згодом і Емський указ, які повністю витіснили українську мову з культурної сфери. Вже пізніше, в двадцятому столітті, з боку керівництва СРСР здійснювався значний вплив не тільки на нашу мову, а й на всю культурну діяльність. Як зауважила український мовознавець Лариса Масенко: «У цей період відбулось усталення у промовах більшовицької верхівки набору штампів, які виконували функцію матриці для всіх засобів масової інформації, преси та гуманітарних наук. Мовно-культурні процеси, що відбулись в УРСР та інших союзних республіках у реальній дійсності, звуження сфер застосування національних мов і насаджування російської як фактичної державної мови СРСР ... Відтак радянська влада проголосила ідеологічно небезпечною українську мову як таку і взяла на себе роль пильного наглядача за її далішим розвитком (якщо практику обмеження мовних ресурсів і спрямовування їх на злиття з іншою мовою можна назвати розвитком)» (Масенко, 2004). Проте завжди з'являлися ті, хто відчували себе частиною української нації, доводивши це ціною власного життя.

Як вже було зазначено вище, ознаками національної самосвідомості є усвідомлення себе як частини нації, з її історією, мовою, культурою, територією та особливостями. Кожна з цих характеристик є невід'ємною, але найбільше значення має саме мова. Вона є головною ознакою ідентичності української нації (Боришевський, 2012).

На сучасному етапі розвитку української історії починається боротьба за демократичне майбутнє нашої країни, розвиток та відновлення структури та потенціалу рідної мови. На законодавчому рівні відбувається поступові рухи до посилення ролі нашої мови. Видаються закони, накази, які сприяють цьому. Серед них і Закон № 2704-VIII Про забезпечення функціонування української мови як державної (Закон України № 113-IX від 19.09.2019, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81).

Від 16 січня 2021 року набула чинності стаття 30 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». В ній зазначено, що мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова. Тому інформація про товари та послуги на території України має надаватися українською. Проте дія цього закону не поширюється на приватне спілкування (набув чинності Закон України № 440-IX від 14.01.2020, ВВР, 2020, № 28, ст. 188). Хоча саме ця сфера людської діяльності й визначає належність людини до тієї чи іншої нації. Використовуючи українську мову в навчанні чи роботі, але спілкуючись, наприклад, російською з однолітками людина втрачає мовну стійкість, а потім і саме знання мови. Мало хто замислюється, що зникнення мови може привести до асиміляції нашого народу з іншими. Тому піклування про державну українську мову та мови національних меншин – це справа всієї української політичної нації, справа єдності суспільства та державотворення, злагоди та миру.

Таким чином, розглянуте питання потребує уваги з боку держави, науковців та освітян, проведення фахової просвітницької роботи з метою формування громадянської позиції для побудови демократичної держави. Бо саме мовна освіта нерозривно пов'язана з національним вихованням, долучає людину до духовної спадщини попередніх поколінь і є основою формування етнічної і громадянської самосвідомості особистості.

Література:

- [1] Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», *Відомості Верховної Ради*, (2019).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
- [2] Боришевський, М. Й. (2012). *Особистість у вимірах самосвідомості: монографія*. Еллада.
- [3] Масенко, Л. (2004). *Мова і суспільство: Постколоніальний вимір*. Академія.

- [4] Вихованець, І. Р., Градова, В. П., & Демчик, Г. Н., Дідківська, Г. Г., Жаркова, Л. П., Забеліна, В. П., Назарова, І. С., Петровська, О. П., Симоненко, Л. О., Скрипник, Л. Г., Федоренко, Т. О., Фещенко, М. М., Фридрак, В. Б., & Яценко, Г. Т. (1978). Самосвідомість. І. С. Назарова, О. П. Петровська, Л. Г. Скрипник, Л. А. Юрчук (Ред.). *Словник української мови: в 11 томах. (Т. 9)*. Наукова думка.
- [5] Огієнко, І. (1991). *Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Абрис*.
- [6] Павличко, Д. (2012). *Українська національна ідея*. Академія.

**ОБҐРУНТУВАННЯ МОДИФІКАЦІЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ
АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ З
ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇЇ
РЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ**

Чхало О. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медичної та загальної хімії
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Рева Т. Д.,

*доктор педагогічних наук, професор,
декан фармацевтичного факультету
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність удосконалення навчального процесу хімічних дисциплін на прикладі аналітичної хімії на фармацевтичному факультеті шляхом застосування сучасних інформаційних технологій. Доведено, що залучення інформаційних технологій в освітній процес створює додаткові можливості отримання майбутніми фармацевтами необхідних професійних компетентностей через моделювання та впровадження нових організаційних форм та методів навчання, які неможливо реалізувати за традиційних підходів. Запропонована структура модульного курсу аналітичної хімії, яка відповідає

дидактичним вимогам до етапів процесу навчання та має ознаки педагогічної технології.

Ключові слова: Аналітична хімія, Інформаційні технології, Інформаційно-освітнє середовище, Компетентності, Освіта, Освітнє середовище, Студенти.

Сьогодні неможливо уявити повноцінний освітній процес вищої школи без використання інформаційних технологій, адже саме сучасні інформаційні технології (ІТ) зробили можливим доступ кожного фахівця до величезної кількості різних видів інформації. Відповідно до вимог щодо професійних компетентностей фармацевтів бачиться перспектива реформування системи вищої фармацевтичної освіти відповідно до потреб сучасного ринку медицини, що, у свою чергу, спричиняє створення та/або оновлення традиційних навчальних програм, зміст яких спрямовано на формування професійної компетентності фармацевтичних кадрів, які відповідають сучасним умовам їхньої діяльності.

Перманентне залучення інформаційних технологій в освітній процес створює перспективні можливості отримання майбутніми фармацевтами необхідних компетентностей через моделювання та впровадження нових організаційних форм та методів навчання, які неможливо реалізувати за традиційних підходів.

Формування фахової компетентності особистості майбутнього фармацевта має дати йому в майбутньому можливості орієнтуватися у сучасному інформатизованому суспільстві, уміння відбору засобів та форм самостійного навчання та отримання освіти протягом життя. Саме тому зазначену якість фахівця та педагогічні технології її формування можна розглядати як ціль та результат підготовки у навчальному закладі.

Вивчення та аналітичний огляд сучасного стану інформатизації навчання у вищих навчальних закладах України та зарубіжних університетах дозволив виокремити особливості застосування інформаційних ресурсів у навчанні студентів фармацевтичного факультету.

З'ясовано, що інформаційні технології в освітньому процесі удосконалюють сучасні технологічні методики навчання аналітичної хімії – що пов'язується з їхніми унікальними можливостями. Створення та використання електронних освітніх ресурсів, форм та методів підготовки студентів фармацевтичного факультету може відбуватись за такими спрямуваннями:

- модернізація процесу підготовки майбутніх фармацевтів, зокрема, та якості освіти, в цілому;
- професійно-спрямоване змістове наповнення навчального середовища;
- створення інформаційно-освітнього навчального середовища;
- забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до сучасних якісних навчально-методичних матеріалів, незалежно від місця їх проживання та форми навчання;
- використання професійно-спрямованих інформаційних систем;
- доступ до відкритих Web-ресурсів, створених для обміну досвідом віддалених користувачів, обміну навчальною та професійною інформацією тощо.

Електронні освітні ресурси, які здебільшого мають модульну організацію, містять мультимедійний та аудіо контент, що дозволяє реалізувати активні форми навчання. Їх упровадження спрямовується на формування мотиваційних чинників, наявність яких спонукає до самостійної навчальної діяльності, самовдосконалення та розвитку професійних компетентностей. Включення ІТ розширює можливості педагогічних методів і прийомів викладача, вони досить просто адаптуються до різних педагогічних технологій та авторських методик.

Інформаційна насиченість та широкі мультимедійні можливості засобів навчання, створених з використанням ІТ, дозволяють викладачам побудувати

навчально-виховний процес таким чином, щоб отримані знання стали системою знань, умінь та навичок, які визначають рівень підготовленості до професійної діяльності та, в кінцевому результаті, рівень професійних компетентностей майбутніх фармацевтів.

Використання інформаційних технологій при викладанні аналітичної хімії майбутнім фармацевтам дозволяє виконувати такі завдання:

- висвітлення основних питань дисципліни, формування у студентів системних знань і цілісного розуміння суті хімічного аналізу;
- формування практичних навичок виконання експериментальної роботи та вміння аналізувати отримані результати;
- формування умінь та навичок вирішення проблемних і ситуаційних завдань;
- формування умінь та навичок підбирати методи якісного і кількісного аналізу в залежності від хімічних властивостей речовин, у тому числі медичного призначення.

Відповідно до результатів проведених досліджень і вимог ВООЗ, до професійних компетентностей фармацевтів і провізорів, якісний рівень за умов впровадження ІТ у освітній процес, можна зарахувати:

- знання, вміння й навички в професійній галузі;
- здатність до надання фармацевтичної допомоги в режимі on-line та of-line;
- використання знань з неорганічної та аналітичної хімії для цілеспрямованого пошуку нових лікарських засобів та їх аналізу через застосування ІТ;
- уміння здійснювати метрологічне оцінювання результатів аналізу лікарських засобів;
- прогнозувати фармакологічні дії лікарських засобів;

- пошук і прогнозування взаємозв'язків між структурою хімічної сполуки, її властивостями та фармакологічною активністю;
- виділення та аналіз біологічно активних речовин рослинного походження;
- комунікативні вміння й навички, здатність вести бесіду, спілкуватись з відвідувачами аптечних закладів, у тому числі із застосуванням сучасних засобів комунікацій.

Трансформація всіх галузей діяльності людини, розвиток фармацевтичної галузі та інформаційних технологій потребує розроблення інтегративного компетентнісного підходу у навчанні студентів фармацевтичного факультету, зокрема в оновленні методики навчання аналітичної хімії – як провідної дисципліни професійного профіля майбутніх фармацевтів.

Перш ніж формувати модель застосування ІТН в освітньому процесі, необхідно визначити «точки прикладання» засобів ІТН, у яких можна отримати максимальний позитивний ефект, враховуючи не тільки застосування засобів ІТ як засобів навчання, але й орієнтуючись на їх застосування як засобів майбутньої професійної діяльності, готовність до якої маємо сформувати у студента.

На необхідність і результативність подібного розгляду вказувалося ще у роботах М. І. Жалдака і Ю. І. Машбиця (2010) з НІТН, зокрема в них уперше виокремлено і описано подвійне трактування засобів НІТН — як засобів навчання і об'єктів вивчення.

Враховуючи сучасний рівень розвитку і використання інформаційно-комунікаційних технологій, майбутні фахівці з фармації мають володіти сучасною хімічною термінологією, у тому числі пов'язаною з використанням ІКТ в хімічних дослідженнях, мати уявлення щодо подання хімічних даних за допомогою цифрової техніки, вміти застосовувати комп'ютерні моделі хімічних об'єктів у дослідженнях, здійснювати ефективний пошук потрібних відомостей в інформаційних ресурсах мережі Інтернет, тобто мати сформовані інформатичні компетентності, необхідні для формування фахових компетентностей,

готовності до професійної діяльності та їх підтримки й удосконалення протягом професійної діяльності. Вже на початковому етапі формування в студентів інформатичних компетентностей в галузі хімічних технологій і досліджень доцільно ознайомити їх із написанням формул і створенням структурних моделей молекул за допомогою хімічних редакторів (Підгорна, 2015).

Не менш важливим є оволодіння студентами технологіями швидкого пошуку, ідентифікації та диференціації лікарських засобів за їх хімічним складом. Важливого значення для формування термінологічного словника фармацевта набули термінологічні БД і класифікатори (Кайдалова, 2010), освоєння роботи з якими також є складником фахової компетентності.

Головна мета навчання студентів фармацевтичного факультету хімічним дисциплінам, в тому числі аналітичній хімії, полягає в формуванні хімічної компетентності як предметної в контексті майбутньої фармацевтичної діяльності. Досягти більш високого рівня компетентності випускників можна, модернізуючи зміст навчання таким чином, щоб показати студентам зв'язок навчального матеріалу даної дисципліни з їх майбутньою професійною діяльністю (Чхало, 2015).

Для організації самостійної роботи студентів у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця розроблено спеціалізований інформаційний ресурс з аналітичної хімії. Зазначений спеціалізований інформаційний ресурс містить взаємопов'язані документи, до яких відносяться робоча навчальна програма з курсу «Аналітична хімія» для студентів II курсу фармацевтичного факультету, тематичні плани лекцій та практичних занять курсу, презентації кожної лекції та методичні розробки до кожного практичного заняття, відеолекції та відео лабораторних робіт, запитання для підготовки до іспиту та запитання для самоконтролю засвоєння навчального матеріалу.

Для повноцінного засвоєння знань з курсу аналітичної хімії найважливішим чинником є фахова спрямованість навчального предметного забезпечення, поєднання фундаментальних наукових знань з аналітичної хімії з

професійними інтересами майбутніх фармацевтів. Тому методичні рекомендації для підготовки до практичних занять нами перероблені та модернізовані, щоб показати студентам зв'язок навчального матеріалу з дисципліни з їх майбутньою професійною діяльністю. До кожної теми в методичних матеріалах подаються завдання для самоконтролю та ситуаційні задачі. Розв'язання ситуаційних задач при вивченні аналітичної хімії майбутніми фармацевтами вчить швидко реагувати в будь-якій ситуації та зменшує розрив між теорією і практикою, що створює основу для формування професійної компетентності провізора та готує студентів до вирішення практичних задач в їх професійній діяльності. При самостійному вирішенні ситуаційних задач студенти вчаться знаходити необхідну інформацію та аналізувати її, застосовувати предметні знання в нестандартних ситуаціях, розуміти зв'язок аналітичної хімії з їх майбутньою професійною діяльністю, проводити дослідницьку роботу.

За результатами виконаного дослідження пропонується структура модульного курсу аналітичної хімії, яка відповідає дидактичним вимогам до етапів процесу навчання та має ознаки педагогічної технології. Складові курсу та деякі технологічні й дидактичні особливості модулів описано нижче у формі вербального подання моделі.

Вступ. У вступі подається стисла характеристика курсу, його призначення, знання й уміння, які необхідні для успішного засвоєння навчального матеріалу, розклад, графік залікових робіт і консультування студентів, умови користування ЕОР (подано глобальні посилання у формі URL і QR) (*здійснюються попередня актуалізація опорних знань і мотивація навчання, створюються умови для формування орієнтовної основи планування й організації навчальної діяльності студента*).

Необхідність цього етапу визначається тим, що принаймні зовнішня вмотивованість діяльності забезпечується обов'язковим доведенням до суб'єкта навчання розкладу занять, форм перевірки та правил оцінювання рівня навчальних досягнень, що є необхідною умовою планування його діяльності.

Запитання для самотестування (здійснюється вхідний контроль рівня початкової підготовленості, створюються умови для рефлексії рівня підготовленості до навчання).

Теоретичний матеріал. У матеріалі курсу виокремлюються модулі, кількість і тривалість яких залежать від навчального плану (студентам подано посилання у форматах URL і QR). Наприкінці кожного модуля пропонуються завдання для самоперевірки (тест, завдання, запитання тощо) у залежності від спрямованості навчання курсу (зміст модулів добирається таким чином, що модуль в цілому стає укрупненою дидактичною одиницею).

Кожний із модулів має таку структуру:

- тема (назва) та мета вивчення;
- ключові слова та поняття;
- терміни та розкриття їх суті (глосарій);
- зміст теоретичного матеріалу;
- знання й уміння, які формуються в процесі навчання;
- структурно-логічні схеми, схеми взаємозв'язків;
- список рекомендованої літератури;
- завдання для самостійного виконання (з методичними вказівками);
- запитання для самоконтролю;
- тематичний контроль (система тестів).

Практичні роботи, виконання яких є необхідним для якісного засвоєння курсу аналітичної хімії. На етапі допуску здійснюється перевірка знань теоретичного матеріалу з аналітичної хімії і правил безпеки життєдіяльності для допуску до певного типу діяльності (цим здійснюється й один з етапів контролю засвоєння навчального матеріалу).

Довідкові матеріали з предметної галузі (у мультимедійних та інших, у т.ч. традиційних, форматах, посилання на ЕОР).

Засоби спілкування студента із викладачем (тьютором) та іншими студентами (засоби інтерперсональної комунікації), які забезпечують інтерактивність навчання, дотримання дидактичного принципу активного включення всіх суб'єктів навчання у навчально-пізнавальну діяльність.

Необхідність зазначених засобів і вказівки на бажаність їх застосування у процесі навчання визначається тим, що, незважаючи на практично щоденне їх використання сучасною молоддю, більшість суб'єктів навчання не завжди пов'язує їх із освітнім процесом, тому посилання у форматах URL і QR-кодів, що надаються студентам як джерела інформації при підготовці до занять у дидактичній технології «flipped classroom», і при виконанні навчальних завдань у техніці BYOD, стимулюють не просто навчальну діяльність, а ще й сприяють формуванню ключових компетентностей.

Вивчення всього курсу завершується іспитом, складниками якого є тестування з бази «Крок», теоретичні запитання, розрахункові й ситуаційні задачі (здійснюється кінцевий контроль рівня досягнення цілей навчання).

Ефективність такої методичної системи навчання аналітичної хімії не може бути досягнута без достатньої керованості системи, яка має ґрунтуватися не лише на авторитарному керуванні зі сторони викладача, але й пропонувати студентові інструмент, за допомогою якого може формуватися його індивідуальна траєкторія навчання.

У діяльності студента передбачено й виокремлено три пункти ухвалення рішення, перші два з яких майже повністю передбачають відповідальність студента. І якщо студент з максимальною попередньою підготовкою може пройти найкоротшим шляхом, для інших пропонується шлях набагато довший за рахунок того, що він не просто здійснюватиме перегляд навчальних відомостей (відео лекцій, демонстрацій) на етапі актуалізації опорних знань, а їх опрацьовуватиме, що передбачається технологією «flipped classroom». Так само для більшості студентів й перегляд навчальних матеріалів, посилання на які пропонуються студентам перед лекцією, є доповненням до лекції, яке слугує

актуалізації опорних знань, а для деяких – сигналом щодо необхідності звернення до додаткових навчальних матеріалів, оскільки вони розуміють, що не зможуть відповісти на запитання, виконати дії, які їм будуть запропоновані на етапі проміжного контролю, і від виконання яких залежатиме рейтинг.

Завершальним етапом застосування моделі освітнього процесу було виконання студентами творчих робіт контрольньо-узагальнюючого блоку, тематика яких пропонувалась таким чином, щоб забезпечити в процесі виконання роботи систематизацію, поглиблення знань, переведення їх у практично значущу форму, набуття студентами первинних навичок науково-пошукової діяльності.

Отже, важливою перевагою освітнього процесу, організованого за запропонованою моделлю, є наявність для студентів вибору видів навчальної діяльності та моделей об'єктів вивчення, які найкраще відповідають їхнім індивідуальним особливостям. Елементом новизни запропонованої моделі є можливість простого застосування у освітньому процесі концепцій «Принеси свій власний пристрій» та «Змішане навчання». Передбачено, що зазначена модифікація моделі освітнього процесу може суттєво покращує його результати. Досвід доповнення друкованих навчальних посібників мультимедійними, довідковими та іншими матеріалами, розміщеними у мережі Інтернет, поєднаного з використанням концепції BYOD, показує, що таке поєднання можливе і є досить ефективним.

Література:

- [1] Жалдак, М. І. (2010). Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання – становлення і розвиток. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*, 9 (16), 3–9.
- [2] Підгорна, Т. В. (2015). Вивчення хімічних редакторів в школі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 7 (127), 3–8.
- [3] Кайдалова, Л. Г. (2010). *Професійна підготовка майбутніх фахівців*

фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах. НФаУ.

[4] Чхало, О. М. (2015). Інформаційні технології при вивченні аналітичної хімії в медичному університеті. *Управління якістю підготовки фахівців: матер. ювілейної XX Міжнарод. наук.-метод. конф.*, (с. 297–298). Одеса.

LANGUAGES AND LITERATURE

SOCIALIZATION OF STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGE

Tsvirenko T. V.,

Teacher of Foreign Language

K-Dniprovskaya secondary school of I-III degrees № 3

Kamianka-Dniprovskaya, Ukraine

A secondary school cannot stand aside from the social problems that society faces. The school is a multifaceted socio-pedagogical system that reflects the life of society and is designed to form an intellectual, creative and enterprising personality, who able to live and create in fundamentally new conditions of economic and political existence of the country, ensure the progress of society development, bring the state to world civilization.

The mechanism of socialization is based on the social activity of the personality (communication, play, learning, cognition, work). In the process of socialization, the individual plays both a passive (assimilation of social experience, perception of values, etc.) and active role (development of a certain system of orientations, attitudes, etc.). Although this activity focuses only on self-improvement and does not extend to the socialization environment, one can disagree that socialization is impossible without the active participation of man himself in the process of assimilation of social experience and culture.

The concept of "socialization" (from the Latin. Socialis – social) is increasingly used as a scientific category by representatives of a wide range of sciences – philosophy, sociology, psychology, political science, pedagogy, etc. Modern models of socialization are described in various forms by many authors and researchers, such as 3. Freud (psychoanalytic model), T. Parsons (model of "role training"), J. Piaget, A.

Maslow ("cognitive model"), F. Baos, V. Malinovsky ("model of inculturation") and others (Пензай, 2015).

All these models consider education as one of the mechanisms of socialization. One of the leading factors in the socialization of the child is the institution of social education. Many scholars consider the school as leading institution of social education in which the most diverse facets of human life are compressed.

The problem of socialization of students should be considered from the standpoint of the ability to organize their relationships with society. From this point of view, the purpose of the teacher in a secondary school is the implementation of the technology of constructive interactions between all components of the system of personality formation:

- Child – a child (distinguish relationships between high school students, peers, younger children);
- Child – teacher;
- Child – parents;
- Child – society;
- Parents are teachers.

The new program in foreign languages requires the formation of students not only linguistic, general education, but also socio-cultural competencies such as knowledge of society and culture of a common country (Лукашевич, & Туленков, 2006, с. 51).

This is essentially the implementation of socialization in English lessons. The school is designed not only to give students a deep knowledge of science, but also to ensure the formation of a harmoniously developed personality. The use of foreign language lessons, integration technologies and information technologies in teaching plays an important role in the implementation of these aspects. The process of using modern computer technologies in everyday life prepares young people for real and necessary for society work, forms in them a positive attitude to the means of new information technologies, belief in the effectiveness of these technologies of teaching

and education. Such use of technologies fundamentally expands the tools to meet the needs that arise in the process of studying the subject.

Ensuring the organic unity of intellectual and emotional components for the holistic development of the individual are the necessary components, the presence of which allows to achieve quality changes in learning technology. This happens in lessons with using new information technologies. Socialization, according to the new national standard in the field of English language learning, based on such key concepts as communication, culture, motivation, interactivity (Парыгин, 1967, с. 90). So, working in the mode of constant search and novelty, children are happy to go to lessons with pleasure, work and have high academic results.

A teacher who works creatively understands the problems of his students, promotes the development of their cognitive skills, the ability to navigate in the information space, form an independent point of view and promote consistent creative thinking, communication skills.

References:

- [1] Пензай, Л. І. (2015, 7 жовтня). *Соціально-педагогічні чинники становлення і розвитку особистості дитини в сучасному освітньому просторі*. Освіта.ua. https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/48078/
- [2] Лукашевич, М. П., & Туленков, М. В. (2006). *Соціологія. Загальний курс*. Каравела.
- [3] Парыгин, Б. Д. (1967). *Социальная психология как наука*. Лениздат, 1967.

ARTS**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТЯНСЬКОЇ МОДЕЛІ
УКРАЇНСЬКОГО АУДІОВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА
ВИРОБНИЦТВА ПІД ВПЛИВОМ СИСТЕМНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ***Алфьорова З. І.,**докторка мистецтвознавства,**професорка кафедри аудіовізуального мистецтва**Харківська державна академія дизайну та мистецтв**м. Харків, Україна*ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4698-9785

Анотація. Дослідження присвячене змінам в моделі професійної освіти в аудіовізуальній сфері України під впливом системної невизначеності. Мета зазначеної публікації – осмислення концептуальних основ трансформації професійно-освітньої моделі українського аудіовізуального мистецтва та виробництва на сучасному етапі. Методологія базується на використанні методу морфологічного аналізу в умовах неієрархічності естетичних процесів та дії принципів посткласичної синергетики. Професійна освіта розглядається як система, яка самоорганізується для того, щоб зберегти сталість в умовах підвищеної нестабільності. Наукова новизна полягає в виявленні новітніх «точок біфуркації» моделі професійної освіти в аудіовізуальній сфері України в умовах невизначеності. та осмислення алгоритму подолання онтологічної турбулентності Висновки. Станом на сьогодні, відбувається процес динамічної адаптації продюсерської моделі професійної освіти в Україні к умовам невизначеності за рахунок дії тріади, що тільки-но формується: «академічна

освіта – альтернативна освіта – масова медіа-освіта». При чому остання стає найважливішою ланкою для стабілізації усієї освітянської моделі.

Ключові слова: Аудіовізуальне мистецтво, Невизначеність, Професійно-освітянська модель, Україна.

Онтологічна неієрахічність та турбулентність будь-якої суспільної системи в умовах інформаційної цивілізації, яка стрімко формується на наших очах, визначає стан своїх складових, враховуючи і систему освіти. Наукове осмислення трансформація професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва та виробництва під впливом системної невизначеності видається актуальним з кількох причин.

По-перше, важливо виявити ті «точки біфуркації» професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва, які впливають на процеси синхронізації цієї моделі із загально-світовими та європейськими процесами в профільній освіті.

По-друге, необхідно звернути увагу на алгоритм подолання онтологічної турбулентності професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва в умовах системної невизначеності, адже це допоможе не зруйнувати вщент профільну освіту в нашій країні.

По-третє, адекватна наукова оцінка ситуації, яка склалась в 2020-ті рр., дозволить усвідомити потенційні шляхи вирішення проблеми існування різних систем профільної освіти у межах єдиної національної професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва.

Треба зазначити, що усі 30 років незалежності України аудіовізуальна сфера знаходиться у стані турбулентності. З 2014 рр. ця турбулентність підвищилась під впливом кардинальних змін в суспільно-політичній історії країни, російської інформаційної та воєнної агресії проти нашої країни та інших причин. Лише з 2015 року українська держава розпочала фінансову підтримку

аудіовізуальної сфери і робить наступні кроки у цьому напрямі. 4 листопада 2020 р., намагаючись нівелювати наслідки пандемії, Верховна Рада України підтримала президентський закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, туризму та креативних індустрій». Зазначені галузі отримують в 2021 р. підтримку, зокрема знижену ставку ПДВ у розмірі 7 %. Основна мета закону – впровадження податкових механізмів для надання державної підтримки сферам культури, туризму та сектору креативних індустрій з метою недопущення їхньої стагнації задля збереження і створення нових робочих місць (Слух, 2020). В Україні у 2021 році виробляють 125 кінофільмів та серіалів за підтримки Держкіно. Наразі працюють над такими картинами, як «Надзвичайні грецькі похорони в Карпатах», «Сумні портрети», «Скажене Весілля 3», «Привоз», «Мавка. Лісова пісня», «Ботіночки», «Сірі бджоли та Я», «Ніна» тощо. Фінансова підтримка українського кінематографа у 2020 році склала 446 млн 714 тис. грн. Очікувана фінансова підтримка у 2021 році – 600 млн грн. Над частиною фільмів Україна працювала спільно з країнами ЄС (Панченко, 2021). Втім, як і сама аудіовізуальна сфера, так і освіта в цій сфері, вимагають підвищеної уваги як з боку науковців, так і митців-практиків.

Світова пандемія COVID-19 ще раз підкреслила важливість наукового осмислення напрямку тих змін, які повинні відбутись в національних сегментах освіти під впливом такої програмної невизначеності. Турбулентністю існування креативних індустрій, враховуючи і аудіовізуальне мистецтво та виробництво, в період світової пандемії COVID-19 та відсутністю системних аналітичних розвідок, які б могли стати основою для формування довгострокових управлінських та організаційно-виробничих дій як з боку органів управління галуззю в Україні, так і з боку вітчизняної професійної освітянської спільноти зумовлена *актуальність* цієї публікації.

Ми вже звертали увагу на сучасні тенденції в аудіовізуальній освіті в Україні (Алфьорова, 2021), серед них – виокремлення мистецької освіти в специфічний сегмент освітянської моделі, зміна вектору професійної освіти в

Україні з режисерської на продюсерську, нові комунікативно-освітні стратегії діджиталізованого навчання змішаного типу, тощо.

Але *мета* зазначеної публікації – осмислення концептуальних основ трансформації професійно-освітньої моделі українського аудіовізуального мистецтва та виробництва на сучасному етапі.

З якими теоретичними засадами це осмислення пов'язане? *Аналіз наукових публікацій* щодо існування аудіовізуальної сфери свідчить про те, що у науковому дискурсі ґрунтовно проаналізовані соціокультурна динаміка функціонування сфери, її окремих сегментів, система формотворчості та еволюції художніх засобів виразності. Свого часу, спираючись на аналіз стану морфології аудіовізуальної сфери, ми прийшли висновку, що ця сфера на сьогодні найдинамічніша з культурно-мистецьких сфер, яка відчуває на собі дію посткласичних принципів існування метасистем (Алфьорова, 2008). Методологічною основою зазначеної публікації є обґрунтування того, що у посткласичній фазі розвитку людської цивілізації та, відповідно, культури, треба спиратись на осмислення бінарної природи рушійних сил оновлення будь-якої системи, як колись робив позитивізм, а природи складнішої, тріадної (Алфьорова, 2008).

Тріадна природа посткласичних процесів втілюється на різних рівнях існування аудіовізуальної сфери як метасистеми. На рівні референтних зв'язків з реальністю (реальностями), ця тріадність втілюється у формуванні перцептивних і культурних пластів інформації у певний надскладний масив – «гіперреальність» складного типу: «аудіовізуальне – медіальне (медійне) – віртуальне) і стає «реальністю-середовищем-комунікацією» одночасно. На рівні процесуальних ознак цієї реальності, ця тріадність втілюється у тріаді наступних ознак: «видовищність – зображальність – текстуальність»; На рівні художнього формотворення – у тріаді «дія – зображення – знак».

Таким чином, усі сегменти аудіовізуальної сфери як метасистеми (організаційно-управлінський; виробничий; дистриб'ютерсько-комунікативний

та освітянський) відчують на собі дію різних триад певного рівня втіленості. Чим складніша система, тим вона турбулентніша, адже на кожному рівні втіленості зазначених триад, система відчуває невизначеність хоч одного з елементів.

Екскурс в історію профільної освіти в нашій країні дозволяє констатувати, що кіноосвіта в Україні до 1990 р. повністю формувалась у лоні радянської освітньої парадигми. За С. Ейзенштейном, який сформував режисерську модель профільної освіти в СРСР, фахівці радянської кінематографічної індустрії навчались спочатку лише у ВДІКУ (а після Другої світової війни також і в республіканських профільних вищих навчальних закладах, в яких були створені кінофакультети) за ідеологізованими навчальними програмами, в яких місце замовника екранної продукції залишалось за державою/ комуністичною партією, а виконавці – оператори, звукорежисери, актори та ін. підкорялись лише режисерові, який вважався лідером знімальної групи. Фахове лідерство режисера в знімальному процесі радянського періоду було обумовлено розумінням того, що за відсутності ринку в радянській державі, режисер ставав провідником комуністичної ідеї у творчому задумі будь-якого виду та жанру кіномистецтва. Ця ситуація не змінилась і з появою після Другої світової війни телебачення, новітнього на той час екранного мистецтва. Індустрія радянського телебачення розвивалась як планова, та, що керувалась виключно державою, і підпадала під жорсткий ідеологічний та фінансово-організаційний контроль з її боку. Тодішні фахівці телебачення відчували також на собі певне професійне презирство з боку кінематографістів, адже телевізійна індустрія вимагала «спрощених» компетентностей її працівників у порівнянні з індустрією кіно. До прикладу, нинішній Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (єдиний ВНЗ в тодішній Україні, який з 1961 р. мав у своїй структурі кінофакультет) лише в 1975 р. на кафедрі кінорежисури сформував профілізацію з режисури телебачення. Але і досі у цьому флагмані вищої

мистецької освіти України відсутня кафедра, яка випускає продюсерів аудіовізуальної сфери.

На противагу цьому, світова та європейська профільна освіта розвивалась у продюсерській парадигми, адже саме ринок визначав усі процеси розвитку відповідних аудіовізуальних індустрій. Продюсер, а не режисер, реагуючи на зміни ринкової кон'юнктури обирав художню форму жанр і, навіть, вид кіномистецтва, які б, на його думку, могли мати попит у кіноаудиторії кожного конкретного періоду, регіону, тощо. Саме продюсер не тільки організовував виробничий процес, але й слідкував за просуванням кінотвору на ринок. Тому цілком об'єктивно і профільна освіта у всіх розвинених країнах світу орієнтувалась на ринкову модель (модель приватної освіти), в якій лідером визнавався не режисер, а продюсер. Згодом, після Другої світової війни, коли індустрія телебачення захопила світ, суспільства розвинених країн задумалось щодо протидії «інформаційному вибуху», який спричинило телебачення. І першим, і найважливішим кроком щодо цього, стало формування алгоритму масової медіа-освіти усього населення цих країн. В Німеччині, у Великій Британії та інших країнах були започатковані різновікові курси (розпочинаючи з молодших класів шкіл до навчання в університетах), на яких навчали «мистецтву читати екранні тексти». А паралельно з цим розроблялись і успішно були започатковані на різних рівнях програми створення шкільних радіо, телевізійних студій, гуртки юних телерепортерів, телережисерів, тощо. Саме завдяки широкому «фронту» масової медіа-освіти, започаткованої у 1960-ті рр., суспільство розвинених країн виявилось здатним підготувати кілька поколінь своїх громадян до різного роду негативних наслідків інформаційних впливів, започаткованих розвитком телебачення.

Певні «відголоски» цих процесів у 1980-ті рр. досягли і СРСР. Ентузіасти розпочали боротьбу за впровадження такої масової освіти і тодішньому Радянському Союзу, але супротив держави та апатія суспільства не дала змогу подолати існуючі перепони. Медіа-освіта в СРСР залишилась існувати на в

якості педагогічного експерименту. І після розпаду СРСР, в незалежній Україні, хоч і була створена Асоціація кінопедагогів, започаткована аналогічна профілізація на кафедрі кінознавства Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, і, навіть, були створені кілька профільних кінофестивалів під егідою Національної спілки кінематографістів України, процес масової медіа-освіти не відбувся.

Не оминули зміни й освітянський сегмент аудіовізуальної сфери як у світі, так і в Україні. Турбулентність освітянського сегменту українського аудіовізуального мистецтва підвищується ще й тим, що об'єктивно знаходячись в протифазі у розвитку до європейського сегменту (наприклад, європейська мистецька освіти вже пройшла активний період дії Болонського процесу, пережила процес стандартизації, тощо), аудіовізуальна освіта в Україні активно інтегрується в європейський освітянський простір, форсуючи свою об'єктивну асинхронність. На сьогодні українська аудіовізуальна сфера лише розпочинає інтегруватись у світовий інформаційний простір. І знову постала проблема масової медіа-освіти в нашій країні, актуалізована не лише світовою пандемією, але ризиками гібридної війни з Російською Федерацією. Міністр культури та інформаційної політики О. Ткаченко під час виступу на всеукраїнському форумі «Україна 30. Коронавірус: виклики та відповіді» зауважив: «Сфера креативних індустрій та культури зазнали найбільших збитків через те, що це контакти у першу чергу. Ми розуміємо, що у креативній економіці знаходиться 4 % населення країни, там працюють люди, які генерують 4 % ВВП. За нашим підрахунком, попри те, що сфера частково тінізована, щонайменше вона впала на половину, і лише за даними податкової, найбільш постраждала галузь серед усіх по країні – це туризм, туристичні агентства та кінотеатри». За його словами, спостерігається зниження приблизно на 10 % обсягу споживання продукції сфери креативних індустрій у порівнянні з 2020 роком. І одна з причин полягає у тому, що у населення не вистачає на це коштів, зазначив міністр. Так само є суттєва проблема, пов'язана із заробітними платами для працівників сфери

культури та креативних індустрій. «Десь на 11 % у сфері мистецтва, розваг менша зарплата у середньому, ніж по країні. І якщо говорити про музеї, бібліотеки та інші культурні заклади, то десь на 27 %. Тобто, це достатньо суттєва проблема», – наголосив очільник МКІП. Міністр нагадав про те, що влада вже запустила безпрецедентну для країни грантову програму, яка дозволила виплатити значні кошти відшкодувань тим, хто зазнав збитків у сфері культури, креативних індустрій, видавництв. Також вдалося забезпечити можливість стратегічного розвитку цих індустрій, понизивши ставку ПДВ до 7 % на перелік відповідних послуг у креативних індустріях. «Ми модернізували програму 5–7–9 для креативних індустрій та продовжуємо працювати. Сподіваюся, що цього року зможемо вийти на нові рішення. Але найголовніше, ми зрозуміли, що у цій ситуації варто продовжувати постійно підтримувати діалог з індустріями та сферою культури», – сказав міністр. О. Ткаченко вважає, що такий постійний обмін думками з представниками сфери дозволив напрацьовувати рішення, направлені на полегшення того удару, якого завдала пандемія (Укрінформ, 2021, 9 лютого).

Незважаючи на величезні втрати від наслідків пандемії та інші ризики, вже у 2021 р. в Україні вперше за усі роки незалежності планується розгорнути масштабний проєкт з медіаграмотності. Заступник міністра культури та інформаційної політики Т. Шевченко зазначив: «Ми бачимо, що це має бути співпраця як держави, так і громадських організацій, партнерів з розвитку. Бюджет, який є в міністерстві безпосередньо під проєкт з медіаграмотності, – орієнтовно 7 млн грн на поточний рік... Крім того, це проєкт не на один рік, і ми потенційно бачимо можливості збільшення бюджетів у майбутні роки». Він зауважив, що міністерство неодноразово наголошувало на важливості теми медіаграмотності. Т. Шевченко уточнив, що це і діти молодшого віку, і школярі. Так само не менш важливим є і доросле населення – і студенти, і старші люди, до яких, можливо, найскладніше донести інформацію і для яких, напевно, телебачення, за даними дослідження «Інтерньюзу», є головним джерелом

інформації. Заступник міністра підкреслив, що МКІП реалізовуватиме проєкт з медіаграмотності у співпраці з іншими відомствами та громадськими організаціями, зокрема з Міністерством цифрової трансформації, в якому раніше стартував проєкт цифрової грамотності (Укрінформ. (2021, 15 лютого).

Менеджеркою національного проєкту з медіаграмотності стала журналістка Валерія Ковтун. Серед її перших запланованих кроків на посаді: створити єдину національну платформу з медіаграмотності; провести інформаційну кампанію із залученням українського ІТ-бізнесу та українських інфлюенсерів; впровадити систему моніторингу та збору статистичних даних про те, як українці володіють компетентностями з медіаграмотності; розробити практичні курси з медіаграмотності за підтримки партнерів; провести серію тренінгів для локальних лідерів. Міністерство культури та інформаційної політики анонсувало новий державний проєкт з медіаграмотності в липні 2020 року. На думку міністра О. Ткаченка, він повинен бути з широким покриттям, охоплюючи якомога більшу частину населення, для різної аудиторії – від дітей до дорослих. Передбачається навчання не тільки для школярів та студентів, а й вчителів та викладачів, інтеграція майбутньої програми медіаграмотності в гуманітарний блок та внесення доповнень до нормативно-правової бази (MediaSapiens, 2021).

Таким чином, можна констатувати, що об'єктивно долаючи наслідки значного відставання від темпів розвитку країн Євросоюзу, Україна продовжує реформи в національному освітянському сегменті. Не останню роль у прискоренні цього процесу відіграла світова пандемія. Світова аудіовізуальна сфера на сьогодні трансформується найдинамічніше: на зміну закритим кінорепертуарним мережам прийшли стрімінгові платформи, міжнародні, національні та регіональні фестивалі аудіовізуальних творів теж перейшли в он-лайн, тощо.

Професійно-освітянська модель українського аудіовізуального мистецтва та виробництва лише з часів незалежності України розпочала перехід з

режисерської домінанти на продюсерську. Інститут продюсерства в Україні лише формується, а професія «продюсер» досі відсутня у діючій версії Довідника професій – 2015 р. (як і 70 процентів інших сучасних професій аудіовізуальної сфери).

Академічна аудіовізуальна освіта лише кілька років тому перейшла (не без тиску європейських партнерів) на новий шифр спеціальності, замінивши спеціальність «Кіно-, телемистецтво» на нову, європейську модифікацію – спеціальність 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», яка точніше орієнтується на першу зазначену тріаду, яка описує ту дійсність, з якою встановлює референтні зв'язки здобувач фахової вищої освіти в цій сфері. «Аудіовізуальна – медіальна (медійна) – віртуальна» природа тієї реальності, яку створює і в якій повинен реалізуватись майбутній фахівець, вимагає програмно нових компетентностей (насамперед, цифрових та комунікативних). На сьогодні академічна профільна мистецька освіта враховує складність та трансгресивність сфери аудіовізуального, включаючи в неї не тільки традиційні екранні мистецтва, але й новітні медіа, тощо.

Це засвідчила доля двох Стандартів вищої освіти зі спеціальності 021 (бакалаврського та магістерського), затверджених в 2019 р. Вже на 2021 р., після гіркого досвіду світової пандемії, обидва Стандарти видаються дещо застарілими. Вони потребують негайного доопрацювання відповідно до зміни умов сьогодення.

Під впливом системної невизначеності академічна аудіовізуальна освіта в Україні вимушена постійно корегувати / оновлювати освітні програми, формуючи індивідуальні траєкторії навчання здобувачів мистецької освіти, Втім застаріла матеріально-технічна база, часто невідповідний кадровий склад таких академій не задовольняє динамічні потреби потенційних здобувачів і викликають занепокоєність у професійної спільноти. Те, що академічна аудіовізуальна освіта не встигає за змінами в самій сфері є об'єктивною обставиною, і якщо раніш академічній аудіовізуальній освіті вдавалось давати

основи професій і «навчати вчитись» усе життя, то на сьогодні такий алгоритм навчання вже не спрацьовує. Зміни наступають раніше, аніж академічна аудіовізуальна освіта може на них зреагувати.

Сама ситуація програмної невизначеності викликала зростання активності альтернативної академічній системі навчання. Виробничі колективи в кіноіндустрії та телеіндустрії створили у себе школи для підготовки кадрів безпосередньо на своїх базах. Серед них : Ukrainian Film School, Магіка-фільм, Star Media School та ін. Такі школи від академічної системи професійної мистецької освіти відрізняє кілька моментів: приватна власність, ситуативність навчально-програмного наповнення, короткостроковість навчання. Така мобільність цих новостворених освітніх організацій дозволяє активно реагувати на зміни в індустріях, але при цьому таке навчання позбавлене ґрунтовності, системності та традиційності. На сьогодні певною «точкою біфуркації» в цьому сегменті, стало рішення МКіП виділити перші бюджетні місця у 2021 р. для абітурієнтів таких шкіл, тим самим увести систему приватних кіношкіл у конкурентну боротьбу за абітурієнта з традиційною професійною академічною освітою. Окрім цього,

Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики за результатами комітетських слухань на тему «Державна підтримка творчих спілок в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» рекомендував Міністерству культури та інформаційної політики разом з Українським культурним фондом запровадити грантові програми на підтримку медіапроектів та культурно-мистецьких проектів творчих спілок і Всеукраїнського товариства «Просвіта» (Остапа, Світлана, 2021).

Академічна аудіовізуальна освіта в Україні вже кілька років поспіль доповнюється також ще одним мобільним альтернативним сегментом: освітніми резиденціями, літніми школами, майстер-класами, творчими лабораторіями різного гатунку як за підтримки держави (насамперед, грантів Українського культурного фонду), так і міжнародних фондів та громадських організацій.

Величезну роль у цьому процесі відіграє Український культурний фонд. За словами Ю. Федів, яка керувала фондом до 2021 р., «при тому за три роки ми надали підтримку лише 1700 організаціям на суму 1,5 млрд грн, тобто ми бачимо, наскільки запит переважає наявну пропозицію в державному фінансуванні» (Укрінформ, 2021, 26 січня). Такі програми фонду як «Навчання. Обмін. Резиденції. Дебюти» є програмно освітянськими.

Окрім цього, ще одним доповненням професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва є навчання професіоналів на фестивалях. На сьогодні кожний кінофестиваль в Україні теж наслідує світову традицію, включаючи у свою програму освітянський компонент. Це може бути низка майстер-класів від гостей фестивалю, освітянська ретро-програма, тощо. Так, у межах Київського міжнародного кінофестивалю «Молодість» у 2019 р. була створена постійно діюча он-лайн платформа Molodist KIFF, яка вже півтора року веде вебінари-інтенсиви за участі провідних вітчизняних та закордонних фахівців аудіовізуального мистецтва та виробництва. Оргкомітет XII Одеського міжнародного кінофестивалю, який пройде в Одесі 14–21 серпня 2021 р. заявив, що продовжить свою роботу секція Film Industry office та освітня програма «Літня кіношкола» (Нове українське кіно, 2021).

Таким чином, можна констатувати, що професійно-освітянська модель українського аудіовізуального мистецтва під впливом невизначеності здатна до самоорганізації, але на жаль, ця здатність реалізується повільніше, ніж потребує ситуація. «Точками біфуркації» цієї моделі, які впливають на процеси її синхронізації, виявились спільні зусилля держави, індустрії та системи професійної освіти по створенню програм масової медіа-освіти та надання альтернативній системі професійної освіти статусу офіційної. Алгоритм подолання онтологічної турбулентності професійно-освітянської моделі українського аудіовізуального мистецтва в умовах системної невизначеності полягає в адекватному співіснуванню ґрунтовної академічної професійної освіти з мобільною альтернативною системою освіти. Розуміння того, що основою

будь-якої професійної освітянської моделі є масова освіта є запорукою реалізації зазначеного алгоритму.

Література:

- [1] Слух. (2020, 5 листопада). Верховна Рада ухвалила закон про державну підтримку культури. <https://slukh.media/news/new-law-support-of-culture/>
- [2] Панченко, Дар'я. (2021, 8 лютого). Понад пів мільярда «вкладуть» в українське кіно: робота йде над 125 фільмами і серіалами. <https://www.unn.com.ua/uk/exclusive/1915661-ponad-piv-milyarda-vkladut-v-ukrayinske-kino-robota-yde-nad-125-filmami-i-serialami>
- [3] Алфьорова, З. І. (2021). Сучасні тенденції в аудіовізуальній освіті в Україні: необхідність продовження реформ. *Emerging Trends in Academic Research. Conference Proceedings of the 1st International Conference*. Dublin, Ireland. (pp. 139-143).
- [4] Алфьорова, З. І. (2008). *Межі видимого Межі видимого. Становлення візуального мистецтва*. М-во культури і туризму України, ХДАК.
- [5] Алфьорова, З. І. (2008). *Візуальне мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ століття*. (дис. ... д-ра мистецтвознав. : 26.00.01; Харк. держ. акад. культури. Х.: [Б.в.]).
- [6] Укрінформ. (2021, 9 лютого). *Через пандемію сфера креативних індустрій та культури зазнала найбільших збитків*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3187153-cerez-pandemiu-sfera-kreativnih-industrij-ta-kulturi-zaznala-najbilsih-zbitkiv-tkacenko.html>
- [7] Укрінформ. (2021, 15 лютого). *МКІП планує спрямувати цього року на проєкт з медіаграмотності 7 мільйонів*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3191019-mkip-planue-spramuvati-cogo-roku-na-proekt-z-mediagramotnosti-7-miljoniv.html>
- [8] MediaSapiens. (2021, 21 січня). *Менеджеркою національного проєкту з медіаграмотності стала журналістка Валерія Ковтун*.

<https://ms.detector.media/trendi/post/26519/2021-01-29-menedzherkoyu-natsionalnogo-proiektu-z-mediagramotnosti-stala-zhurnalistka-valeriya-kovtun/>

[9] Остапа, Світлана. (2021, 12 лютого). *Мінкульту та УКФ рекомендували запровадити грантові програми на підтримку медіапроектів для творчих спілок*. Детектор медіа. <https://detector.media/rinok/article/184829/2021-02-12-minkultu-ta-ukf-rekomenduvaly-zaprovadyty-grantovi-programy-na-pidtrymku-mediaproiektiv-dlya-tvorchych-spilok/>.

[10] Укрінформ. (2021, 26 січня). *Запит від креативних індустрій в разі переважає державну підтримку – фахівець*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3178241-zapit-vid-kreativnih-industrij-v-razi-perevazae-derzavnu-pidtrimku-fahivets.html>

[11] Нове українське кіно. (2021, 10 лютого). *12-й Одеський міжнародний кінофестиваль пройде у новому форматі*. <https://www.cinema.in.ua/odeskyi-kinofestyval/>.

МУЗИКОТЕРАПІЯ

Новаківська О. П.,

викладач фортепіанного відділу

Львівська державна дитяча музична школа № 1

ім. А. Кос-Анатольського

м. Львів, Україна

Протягом багатьох століть мистецтво було для людини джерелом насолоди і засобом самовираження. Воно завжди мало велике значення і для розвитку духовної культури особистості. Проте лікування за допомогою мистецтва – феномен відносно новий. З розвитком засобів масової інформації та інших новітніх технологій можливості використання мистецтва значно розширилися. Поступово склалися самостійні розділи терапії мистецтвом.

Музика, спів, танець, рух, драма, поезія, живопис, ліплення, складання історій... Всі ці форми творчого самовираження належать до арттерапії. Арттерапія – це лікування за допомогою різноманітних засобів творчості. Це один із найприродніших способів корекції емоційного стану людини. Не зважаючи на давнє існування музикотерапії як науки про позитивно-лікувальний вплив музики на людину, вона залишається не до кінця дослідженою. Вищезазначене і спричинило звернутися до цієї проблеми (Жаринова, 1997).

Музику здавна застосовували у медицині, і музикотерапія має доволі глибокі коріння. Ще у Біблії згадується цілюща сила музики: царю Саулу, який страждав на розлади психіки, дуже допоміг Давид своєю грою на арфі. Вплив музики на людину з давніх часів використовувався для боротьби з різними хворобами у багатьох народів. Вони інтуїтивно відчували у музиці велику оздоровчу силу, ще не вміючи пояснити цього. Музикотерапія була невід'ємною частиною життя, філософії та релігії Китаю, Індії, Риму, Давньої Греції. Великий римський лікар Гален рекомендував використовувати музику як ліки від укусу

отруйних змії. Ефективним засобом при лікуванні тарантизму (укусу павука тарантула) вважали музику і танець. Одразу ж після появи судом у тих, кого вкусив тарантул, музиканти починали грати на тамбурині з бубнами у наростаючому темпі швидко мелодію, яка постійно повторювалась. Хворі повинні були скакати і танцювати в ритмі цієї музики до повного безсилля (оскільки вірили, що отрута залишається в тілі до того моменту, поки вся не «витанцюється»). Вважається, що саме тоді і виник танець, який має назву «тарантела» (Карташова, 1982).

У наш час науково-технічний прогрес дозволив на більш вищому рівні, ніж у попередні століття, дослідити фізіологічні реакції організму (дихання, частоту серцевого ритму, кровообіг, кров'яний тиск та ін.) на звук і музику. Їхній цілющий вплив став, в першу чергу, необхідним, у зв'язку з нагальною потребою знімати втому та стрес у століття війн, політичних баталій, катастроф. Впливаючи на психоемоційний стан людини, музика призводить до певних гормональних і біохімічних змін в організмі, позитивно впливає на інтенсивність обмінних процесів, стимулює інтелектуальну діяльність людини, зменшує емоційну напругу, надає деякий седативний ефект, створює відчуття спокою та гарний настрій. Під її впливом зникає загальна слабкість, дратівливість, нормалізується сон і апетит, помітно зменшується головний біль, знижується артеріальний тиск. Ми часто навіть не зауважуємо, який міцний вплив має на нас музика в різних екстремальних ситуаціях. У станах нездужання, поганого самопочуття ми звикли покладатися на допомогу лікарів, забуваючи, що володіємо власною могутньою силою – психічною енергією, силою духу, силою творчої уяви, яка у поєднанні з вібраційним впливом відповідної музики може слугувати для нас найефективнішими ліками для подолання тієї чи іншої хвороби. Деякі вчені дотримуються думки, що хворим органам – серцю, легеням, шлунку, кишечнику – необхідно дати «прослухати» записані на плівку гармонійні звуки здорових органів, тоді вони стануть самостійно оздоровлюватися. Так би мовити, налаштуються на камертон здорових органів.

На сьогодні у Китаї навіть випускають музичні альбоми із дещо дивними назвами: «Травлення», «Мігрень», «Печінка», «Легені» тощо. Отже, китайці «приймають» музичні твори як пігулки або лікарські трави, щоб покращити своє здоров'я (Белалова, 2004).

Також музика має позитивний вплив на учнів та студентів під час навчання. Вона широко застосовується у дитячій неврології, розвиває здатність дитини слухати та аналізувати, активно впливає на її настрій, сприяє формуванню мови і психіки. З цієї точки зору уроки співів – у сім'ї, дитячому садку, школі – слід віднести не до другорядних, а до основних предметів.

Проте якщо класична музика «дихає» разом з людським організмом, то існують медичні докази того, що рок-ритми з ним дисонують. Будь-які ліки необхідно точно дозувати. В іншому випадку вони можуть дати протилежний ефект. Музика – не виняток, особливо, коли мова йде про силу звуку. Велика гучність викликає підсвідоме відчуття тривоги та негативно впливає на психіку, особливо на слабку психіку дітей і підлітків. У своїх працях американський лікар Розен доводить, що шум, як і музика, що втратила свій глибинний зміст і стала лише шумовим фоном, завдає великої шкоди організму, серце пришвидшує роботу, виникають спазми шлунку та кишківника, страждає і нервова система. Все це для самої людини відбувається непомітно, однак може призвести до серйозних порушень в організмі. Наприклад, бій барабану «там-там», що перевищує 100Дб, може викликати втрату свідомості (Мейзі, 1992).

На сьогодні сфера застосування музикотерапії активно поширюється у багатьох країнах і застосовується у лікарнях, центрах реабілітації, а також дитячих садках і школах. У Японії, Англії, Франції музика використовується у промисловості та сільському господарстві. Економісти США підрахували, що правильно підібрана музика дає приріст виробництва до 20 %. Музика звучала і в космосі, що покращувало стан космонавтів під час довготривалого перебування на орбіті. У багатьох країнах світу існує понад 100 університетів і коледжів, які пропонують курси її вивчення та після закінчення яких студенти

отримують дипломи бакалавра, магістра або доктора. Майбутнім фахівцям належить право вдосконалення технології цілющої дії музики, тим більше що сфера застосування музикотерапії, як незалежної дисципліни, постійно розширюється, захоплюючи світ. Поступового розвитку музикотерапія отримує і в Україні.

Література:

- [1] Белалова, С. Р. (2004). Воздействие музыки на организм человека. *Вестник физиотерапии и курортологии*, 2, 76-78.
- [2] Жаринова, О. (1997). Що таке музикотерапія. *Медицина світу*, 3, 152-153.
- [3] Карташова, Н. (1982). *Ноктюрн вместо пилюли*. Сов. Культура.
- [4] Мейзі, Д. (1992). *Лікувальний вплив музики*. Молодь України.

NGO “SCIENCE AND EDUCATION WITHOUT BOUNDARIES”

Innovative Solutions in Research and Education

Conference Proceedings of the 1st International Conference

February 24-26, 2021

São Paulo, Brazil

2021